

Dobry člověk

Božena Němcová

I

Před dvaceti lety, když ještě železnic v Čechách nebylo, více bývalo viděti na vídeňské silnici těžkých nákladních povozů, kteréž výrobky z kraje do císařské residence dovážely a tamodtud jiné potřebné zboží nazpět přivážely. - Tehdáž jezdíval pravidelně každý měsíc od Náchoda k Vídní a zase zpátky pantáta Hájek, znám po celé té čáře silniční a v hospodách raději vídán než pán v kočáře, neboť mnoho dal utržiti. Povoz jeho záležel z jednoho vozu těžkého, nákladního, při němž míval vždy šest silných hřebců připraženo, a ze dvou menších o dvou a o jednom páru. - Při posledních dvou vozích šli vždy dva jeho pacholci, on sám řídil první povoz. Bujné to koňstvo bylo jeho chloubou! On také jedině dovedl nad nimi vládnouti! Ve Vídní jmenovali ho lidé, s nimiž byl v spojení, "velký český vozka", což platilo i povozu jeho i osobě. Bylť Hájek muž vysoký, mohutných oudů, jak se k jeho zaměstnání dobře i příslušelo. Vysoké jeho čelo a široká brada s hlubokým důlkem ukazovaly na ráznou povahu, v jasných modrých očích bylo ale také viděti velikou dobrotu srdce. Když se smál, objevily se dvě řady silných bílých zubů jako zed'. - Vlasy tmavokaštanové nosíval přistřižené, jak se říká, "podle rendlíku". Na hlavě měl široký klobouk plstěný, na němž za šňůrou, když byl na cestě, vždy plno mýtních cedulek zastrkáno bylo. - Na krku měl černý hedbávný šátek s dlouhými konci a přeseň vyložený límec od košile. Modrou vestu s olověnými knoflíčky a též takovou kazajku vyšívanou zpředu. Boty těžké až přes kolena, černé koženky a okolo pasu těžký opasek, to byl jeho oděv. Přes ten na cestě v zimě nosil dlouhý bílý kožich, v létě modrou plátěnou halenu, u rukou a u krku bíle vyšitou. - Když tak, v mohutné pěsti nesa bič, povolným krokem vedle povozu se kolísal, lidé se po něm obraceli, řkouce mezi sebou: "Ten Hájek, to je člověk, jako obr! A jakou on to má správu. Vůz jako ze soustruhu, koně, jen to jiskří, a nákladu, až všecko praští!" - "Přáno mu, je to dobrý člověk," říkávalo se ale vždy, když byla řeč, jaké má v povoznictví štěstí.

Mívalť Hájek rozličného nákladu sem i tam, zboží kupecké i střížné, víno, barvy, jak se co nahodilo. Obstarával také rozličné trety pro paní a vyřizoval taková objednání s ochotností a správností. - Také cestovníci, kteří si nemohli dostavník zaplatit, rádi s ním jezdili, neboť je dobře obstaral. - Náklad, který Hájka skoro žádnou cestu neminul, byli malí chudí chlapci a děvčata, jichž rodiče do Vídně posílali, aby si tam našli učení nebo službu. Bylyť to děti nejvíce chudších obyvatelů z okolí Náchoda, Nového Města, Dobrušky, Opočna, také výše z dědin od kladského pohoří. Bylyť to obyčejně chlapci od desíti do třinácti let a děvčata od patnácti do dvaceti; málokterý z nich byl jaktěživ dvě hodiny za domácí humna přišel, málokterý znal číst, neřku-li psát. A ty mladé, nezkušené hochy posílali rodiče do Vídně, davše jim na cestu požehnání, bochníček chleba, několik krejcarů peněz a naučení, aby spoléhali na pánaboha a dobré lidi; sami pak těšili se: "Když tam jiní došli, dojdou také oni, a když se jiní neztratili, neztratí se také oni!" - Kterí rodiče měli pro děti více citu, nelitovali několik grošů, čekali, až jel některý známý vozka do Vídně, a tomu pak dítě svěřili a poprosili ho, aby mu ve Vídní ukázal, kde by si mělo mistra neb službu hledati. Ale ono je pořádku takových milosrdných a nezištných lidí, jako byl pantáta Hájek, který vida po silnici takové ubohé vandrovníky jíti, na vůz je bral, po cestě živil a ve Vídní ještě na místo zavedl, jak to od otce již vídal, když s ním co mladík někdy do Vídně jezdíval, kamž starý obyčejně plátno vozíval. - Otec jeho měl jen jeden vůz o dvou párech koní; ale když se trefilo, že dojeli na cestě chudé počestné nebo dokonce děti, které šly do Vídně na učení nebo do služby, tu říkával synovi: "Jiříku, jdi, udělej místo na voze, svezeme je, však se tam ještě dost vyběhají!"

- a svezli je obyčejně až do Vídně. - Ačkoliv si otec jeho všecko počítal, kde co na cestě vydal, takové vydání ale nikdy do oučtu nekladl. "Co dobrého uděláš, to nikdy nepočítej - to je jinde zaznamenáno!" říkával Jiříkovi a Jiřík podržel slova ta v paměti. - Starý Hájek nejezdil po celý rok do Vídně, jen v jisté době, když se právě sešel náklad plátina, mimo to zabýval se hospodářstvím. - Jiřík musil vychodit školní léta a potom chodil k panu páterovi na opakovací hodiny. Když se naučil česky číst, psát a počítat, poslal ho otec do Broumova na výměnu (na handl) za chlapce tamějšího, který se učil u nich česky, a Jiřík zase učiti se měl v Broumově němčině. Chodil tam do školy a za dvě léta, maje vtip, naučil se německy psát a číst i v tamějším německém nářečí mluvit. V tom roce umřel mu mladší bratr a on zůstal jediným. - Otec si proň přijel i radili mu, aby dal hochu na studie, že má dobrou hlavu. "Ah," řekl na to starý, "dobrá hlava každému svědčí, nejen pánům; dobrá hlava se neztratí. - Jestli hoch chce, nechť se učí, ale nežli by měl z něho býti potom špatný student, ať je raději pořádný sedlák nebo vozka. - Nechť si volí!" - A Jiřík volil jíti s otcem domů. Přihlížel k hospodářství, jezdil s ním někdy do Vídně, až otec umřel. Matka chtěla po smrti otcově do výminku s nezletilou dcerou, a Jiřík aby se oženil; ale on nechtěl, ač mu bylo pětadvacet let, o ženění ani slyšeti. Odevzdal matce hospodářství, sám zřídil si nákladní povoz a začal jezdit pravidelně každý měsíc do Vídně. Z počátku neměl ovšem ještě mnoho nákladu, jezdil s jedním vozem jen, ale správnost jeho, znalost řeči a písma, jakož i ochotnost jeho a dobrota získaly mu brzy dobrou pověst a mnoho známosti, takže za dvě tři léta s dvěma vozy jezdil a u těžšího dva páry hřebců míti mohl. - Koňstvo to mnoho stálo, ale na to on nedbal. "I cožpak, to uspořím na přípřeži," říkával, "a kdyby to i více stálo, mám zato radost, když vidím, jak moji koníci lehko si před vozem vykračují, jako by náklad ani nevezli; to by mne netěšilo vidět dobytek se trmáceti a ztěžka tahat, abych ho musel vždy jen tloučením pohánět." - Bič nosil v ruce jen pro strach a ze zvyku, také že to byl znak jeho zaměstnání. - Mělť také bílého mladého psíka, pinčla, kterého jednou na cestě od smrti zachránil a domů si přivezl; stal se jeho průvodčím na všech cestách a ostražitým hlídačem vozů a Hájek nebyl by čeho bez něho do úst dal, tak ho měl rád.

Tři léta bylo po smrti otcově, když matka naň opět do léhala, aby se oženil, že mu již třicítka táhne a že má svrchovaný čas. "Ale mamičko, vždyť ani nemám kdy, abych si děvče namluvil," smával se matce. Matka ale nedala pokoje, jak domů přijel, vždy mu chválila tu neb onu selskou dcerku, zvala je i k dceři do statku, jestli by se Jiříkovi zalíbily, ale Jiříkovi se žádná nelíbila. Chválil je, také uměl s nimi hezky promluvit, slušněji než kterýkoli vesnický chlapec; kdž se trefilo, že byla muzika a on právě doma byl. rád si s děvčaty zatančil, ale žádná z nich nebyla mu tak milá, aby si byl pomyslil: tu bych rád, ačkoliv by si ho byla mnohá vzala.

"Což Jiřík Hájkův, ten si přiveze nevěstu z Vídně v šlepu a kokrheli," říkala děvčata úštěpačně a kamarádi přizvukovali, že má asi Vídeňáčku za lubem. Samu matku to plašilo, aby snad pravda to nebylo, ale Jiřík svatosvatě se jí zařekl, že na nevěstu posud nepomyslil. "Kdo ví, po kterých horách běhá, kterou já dostati mám," smával se. - Matka věřila mu, než přece jí to dělalo vrtochy. Sourozenci jeho byli již všickni ženatí a on, člověk k světu podobný, sedící v dobré živnosti, měl by zestárnouti neženat, to se jí nikterak v hlavě nesrovnávalo, to se jí zdálo býti proti všemu obyčejnému řádu.

Na počátku máje, za krásného předrána, sotvaže kohout třikrát zazpíval, zpolehounka otevírala se zadní vrátka u jedné chalupy ve vsi Jesenici, a děvče mladé se v nich ukázalo, nesouc v loktuši svázané břemínko na hřbetě. Kročivši tiše přes práh, obrátila se, tiše zavěsila petličku, rozhlédla se několikrát po malé zahrádce, potom se podél přístěnku jako stín táhla k oknu, které vedlo do světnice. Nahnula ucho k oknu, ale všude ticho. - Položíc sepaté ruce k

ústům a usazené oči zdvihnouc k obloze, na které ještě tu a tam hvězdička bloudila, stálo děvče chvíli nepohnutě, potom rychle zdvihlo ruku k oknu jako k požehnání, a obrátivši se vyšlo ze zahrádky do dvorka. Psík k ní z boudy vyskočil, ale neštěkal, jen se okolo ní třel; i pohladila ho po hlavě, odhodila petlici u chliva, kde ležela Lyska, kterou pásávala, a pohladila i tu po lysině, po kýtách, potom s pláčem zavřela chlív, ještě jednou se vůkol ohlédla, a zalomíc rukama, obrátila se k nízkému zděnému plotu. Pes šel za ní, ale polohlasitě mu poručila, aby šel do boudy; pes poslechl, a ona přelezši plot, octnula se na cestě vedoucí zadem okolo dědiny a do polí. - Ani se více neohlédnouc, pospíchalo děvče cestičkou až k předposlednímu stavení. - Obešla stavení, vešla na dvorek a zaklepala tichounce na okenici; za chvíli se okenice otevřela a ukázala se tvář plná vrásků, obvázaná černým šátkem. Vidouc děvče pod oknem státi, rychle zavřela a hned potom vrzly dveře u síňky. Děvče odhodilo závorku u přední mřížky, zavřelo a obě ženské vešly do sednice.

"Pozdrav vás pánbůh, tetka, jsem na cestě!" pozdravilo děvče, kráčejič přes práh.

"Pánbůh s tebou, holka - přece jdeš?" žalostně zvolala stará.

"Jdu, tetka," odpovědělo odhodlaně děvče, posadivši se na lavici u velikých zelených kamen.

V sednici bylo tma, poněvadž stařena vždy okenice si zavírala. Mlčky vzala stará troudník ze zápekýlka, rozkřesala, rozžehla smolnou louč, vstrčila ji do železného ramenáče, který od prostředního trámu dolů visel, a potom ruce sepnouc, sklesla vedle holky na lavici, která si byla zatím břemínko odložila. - "Tedy přece jdeš?" hlasem plným pláče se opět ptala.

"Jdu, tetka, jdu - není jinak," řeklo děvče smutně, vezmouc obě ruce stařeniny do svých.

"Ale cožpak by nemohlo být jinak? Cožpak, Madlo, ani troška lásky k tomu člověku nemáš, abys se přemohla? Snad bys zvykla?"

"Máte-li mne ráda, tetka, nemluvte mi o něm," vskočilo děvče tetce do řeči. "Zima mne láme, když si pomyslím, že bych měla jeho být; raději bych hned do řeky skočila!"

"Ale, ale co to mluvíš, vždyť já ti nic neříkám; ale vidíš, rodiče si myslí, že bys dobře byla zaopatřena, on je boháč, mlynář, byla bys paní a do smrti bys nouzi neměla. Že tě rád má, to je také patrné, když si tě vzítí chce, chudou holku."

"Prosím vás, tetka, copak i vy mne chcete tak zahodit, jako mne matka a otec zahazují?" rozlítostnilo se děvče. "I vy byste mne chtěla zahodit takovému ošklivci, mrzáku od boha znanému, takovému zlému lakomci, který by pro zrnko člověka zabil? Já bych si ho nevzala, kdyby po krk v zlatě seděl a já o jedné sukni byla."

"Upokoj se, holka, já tě k němu nutit nebudu, však dobře víš, že jsem se proto s matkou tvojí až rozkmořila. Kdyby bratr, nebožtík tvůj otec živ byl, všechno by jinaké bylo. Co není od srdce, nejde k srdci - ale nechme toho. - Jářku, holka, pamatuj na čtvrté přikázání, 'Cti otce svého a matku svou', - měla bys poslechnout."

"Ach, tetka, vždyť já se za ně proto každý den modlím a srdce se mi třese lítostí, když na matku pomyslím. Chci se jim také vším dobrým odsloužit, ale po vůli jejich být nemohu, nechť se již se mnou děje zle nebo dobře. Když přišel ten zlopověstník na námluvy, však víte tudy dni, hrozil mně otec, že mne z domu vyžene, a nevím co vše, jestli si ho nevezmu. Já

jsem nic neřekla, byla jsem jako zkamenělá; když mě ale ten ošklivec za ruku bral, jako by smrt na mne sahala, až jsem odskočila. Matka mi domlouvala, já ale neslyšela ani neviděla, zašel mně všecek smysl, div že jsem ten den s rozumem se nepominula. - Když družbovstvo odešlo, chtěl mne otec zase vzít na paškál, ale matka nedala a já se z domu vytratila. Nevím sama, jak se dělo, že jsem se octnula na cestě k hájecké studánce; bylo to jako vnuknutím božským. Šla jsem dále a tam vrhla jsem se před obrazem Panenky Marie a vroucně jsem se modlila a prosila, aby mi dala nějakou myšlenku, co bych měla dělati. Když se tak modlím a prosím, tu mi zazní do uší Jdi pryč! - a ze všech stran to zní, ze studánky, ze stromu, z louky ,jdi pryč, jdi pryč! - A když jsem se na obrázek podívala, zdálo se mi, jako by Panenka Maria také kývala Jdi pryč! - Byla jsem vysvobozena. Sundala jsem se sebe všechny ty červené fábory, co na mne dali, a přivěsila jsem je okolo obrázku, pak jsem se pomodlila na poděkování zdrávasek, umyla si v studánce uplakané oči a s lehčím srdcem šla jsem přímo k vám."

"A řeklas mi, že chceš do Vídně, a já ti to zrazovala."

"Ale konečně jste přece řekla: jdi tedy s pánembohem, já to s rodiči vyjednám."

"Jestli jsem tím hřešila, bůh mi odpust', udělala jsem to jen z lásky k tobě, Madlo. - Vždyť již dvě noci nespím a neustále myslím, kterak mi tu bude bez tebe a co ty, děvko zlatá, si počneš v té Sodomě, kam se poděješ, jsi tak mladá! - Tuším, že ti o žatvě sedmnáct bylo, ne?"

"Bylo, tetka; ale vždyť tam jdou ještě mladší než já, nevíte co tam chasy do roka jde! - A náš Vavřínek, kdož ví, jestli tam nešel, - tak mne vždy píchne, když si na toho chlapce vzpomenu, ten asi zkusí! - Ach, jen kdybych já ho tam našla!"

"A kterakpak se ty, osobo, tam smluvíš, vždyť to tam prý mluví všecko německy?"

"I to já se záhy naučím a několik slov jsem pochytila u paní kantorové. Ach, tetka, jak se vám já kdy odsloužím, co jste vy mi dobrého proukázala! Kdyby vás nebylo, nebyla bych přišla ke kantorovům, nebyla bych se naučila i jiným pracím, než my děláme, a nyní přišla by mi asi trpká služba. Takto se práce žádné nebojím a jsem tomu ráda, že si umím sama psaní napsat; až vám je pošlu, dejte si je přečíst panu kantorovi."

"Čemu se člověk naučí, to se neztratí! Já sloužila za mladých let v Hradci u hodných pánů a tam jsem se také všeličemu naučila, co mi bylo k dobrému." Mezi tou řečí vzala tetka na sebe řáskou mezulánku zelenou a hnědý kožich s dlouhými varhánkami, starodávný to kroj Jesenaček. - "Vidíš," pravila, "my staré zůstaly jsme věrný svému kroji, vy mladice jiný kroj jste přijaly. No, i ten vám svědčí, ale jářku, Madlo, drž se ho; říká se ovšem: jaký kroj, tak se stroj, ale to přísloví není pro nás, jen pro pány." - S těmi slovy odešla tetka do vedlejší komory.

Madla vstala s lavice, otevřela okenici a naslouchala. - Všude ticho; začínalo se šerit. - Zavřela zase okenici i okno, vzala louč z ramenáče a začala si, od široké postele s modrými květovanými poduškami začnouc, kol dokola svítit i na ty majolikové talíře a kostěné lžice a rozličné to nářadí, co bylo v poliče a polici, i na obrázky a na almárku do rohu za stůl, kam jí teta schovávala slabikář, když ještě malá byla a k ní chodila po smrti otcově, - i po římse velikých kamen, kde stávalo vždy něco pro ni v hrnčku, svítla si a u přeslice stála chvíli zamyšlená. Pak se obrátila na okno, utrhla si strouček rozmarýny, list máty a muškátu, zastrčila si to za šněrovačku, a když louč zase do ramenáče dávala, bylo viděti krásné její líce

slzami celé zalité. - Vtom vešla z komory tetka, nesouc pod paždí uzlík a v ruce uzlík. Položila je na stůl, vzala Madlin uzlík s lavice a začala jí to rovnat. - "Tu plenu si vezmi přes hlavu, aby ti líce příliš neuhohlo, - ten kabátek si sviň a strč pod paždí, zrána bývá chladno, - a tam jsou snad zimy. Slyšela jsem, že v jedné zemi ani léta není, to snad tam není?"

"I to není tam, tetka."

"No jen si nech kabátek mimo uzel - a tuhle jsem ti upekla na cestu bochník chleba, abys nemusela hned zapomínat na domácí chuť. - A tuhle - víš ta kačka, co nám vždy utíkala k jiným, - jářku ať se nám neztratí, zab ji, Bětka, a upečem ji Madle na cestu; a tuhle těch pár koláčů. - Však se ti to hodí, než tam dojdeš, - vždyť je to kraj světa. A tuhle máš jerusalemský balšám, ten je na všechny rány - a tuhle máš masť - počkej, kampak jsem ji zandala - ach vždyť nevím - no tuhle" (neviděla pro slze, které ukrýt chtěla).

"Ale zlatá tetka!" chtěla Madla namítat.

"Jen ty mě nech - takovou masť nedostaneš v celém světě, tu dělají jen v novoměstském klášteře - a vždyť víš, co jí slepých uzdravili. - Mohlo by se ti stát. že by tě oči bolely, a kdo by ti tam pomohl? - A tuhle - aby neřekli, že jsme tě jako žebračku poslali - jsem ti kousek šatstva uchystala. Chod' si čistě, a ne abys plátno kupovala, nač bych já přadla? Raději nekoukej při službě na plat, ale abys měla hodné pány. - A tuhle jářku jsou dvě šňůry korálů, jsou prý to granáty, nebožtíček - dej mu pánbůh nebe - přinesl mi je ze světa - já to nikdy už na krk nevezmu, tobě to bude lépe slušet," dodala, třesoucíma rukama zavazujíc uzlíky do loktuše. Madla stála u stolu jako u vidění, náhle ale vrhla se tetce s usedavým pláčem okolo krku a tak se držely chvíli obejmuty a plakaly, když se tu dveře potichounku otevrou a mezi nimi Bětka se objeví. "Panímámo, už je den, skřivánek z pozáhumenské role vylítl, bude čas!" - po těch slovech zase odešla.

"Ach tetka, vy jste tak předobrá - chcete-li vy, já tu zůstanu."

"Ne, ne Madlo, jdi ty spánembohem, já tě nechci vidět na márách. Bětka už ví, co má dělat, kudy má jít, pna s tebou půjde na kus cesty a ponese ti to - nanosíš se tam ještě dost. Do města nesmíš, tam tě znají, ale Bětka dovede tě do Jaroměře až k hospodě, kde stává Hájek, já jsem s ním jela jednou do Hradce, je hodný člověk, už obstarožný. Bětka se ptala ve městě, však ti může na cestě povědít, jaký to je hodný člověk, to tě mám dobře schovanou, jako bych tě na duši mu přiřkla. - A nyní se, děvečko, spánembohem pohni dále a tuhle - počkej - dobře si je schovej. - Kampak, za řadra - z kapsy bys je mohla ztratit. - Je to pár rýnských - na cestě si to spočteš - a tuhle pár greší si dej do kapsy. - No mlč - jářku - snad vím, co dělám. A komu bych to měla dát?"

"Pozdravujte matku a proste ji, aby mi odpustila, jako vy - a zavolejte si sem někdy Mařenku, ona je dobrá," prosila Madla, strojíc se.

"Všecko ti to zařídím - a ty mi nezapomeň vzkázat, jak jsi se tam dostala a kterak to tam všecko je. Jestli toho chudáka Vavříka najdeš, tedy mu buď matkou; on býval svěhlavý. - A toho Hájka pozdravuj ode mne."

"A zná vás?"

"Kterak by neznal, vždyť jsem s ním jela do Hradce, vezla jsem tam přízi, pak jsem nevěděla kudy kam, poslal se mnou chlapce, hezkého už výrostka, ten mne zavedl na místo. Řekni mu jen, jesenská Nejedlá že ho pozdravuje; tak - nic jsme nezapomněly? - Vzpomeň si. Máš kudlu nějakou? Tu máš mou, ta je ti potřebná jako sůl - a sůl, hledme, na tu bychom byly zapomněly. - No a už nic? - Vzpomínej! - Bětka, vezmi to!" Bětka dala si uzlík na hřbet do koše, jako by šla do města pro něco, a postavila se přede dveře. Tetka a Madla stály ještě v sednici. "No a máš-li pak růženec?" ptala se zase tetka, jen aby se loučení prodloužilo.

"Já mám modlitebník."

"Ale copak modlitebník, musíš mít růženec, tu máš můj, co se na něm modlívám, když jdu spat," a z kapsáře, odkudž dříve kudlu vytáhla, vytáhla růženec, políbila ho a podala Madle.

"A co vy budete mít - bože - všechno mi dáte!"

"Jen si ho nech - vždyť já si mohu vzít, co nosívám do kostela," a položíc Madle jednu ruku na rameno, sáhla druhou do hliněné kroupičky u dveří a třikrát ji požehnala. "Pánbůh tě sprovázej a opatruj ode všeho zlého, abys tak se vrátila, jak jdeš." - S požehnáním tím vyprovodila stařena bratrov kyni, kterou milovala jako svou, přes práh, dívala se, až se za ní zadní vrátka zavřela, pak vešla do sednice, zhasla louč, otevřela okenice, a kleknouc na lavici k oknu, složila ruce a začala se modlit. - Pomalu ozýval se ne jeden, ale mnoho hlasů skřivánčích, ranní zoře se rozlila po obloze, až i zlaté paprsky sluneční o temné vrchy kladského pohoří se odrážely. Ve vesnici začalo být živo, ale Madla s Bětkou daleko byly od ní.

Zajisté bylo to po desáté, co Bětka s lavičky před hospodou na předměstí jaroměřském vyskočila v domnění, že pantáta již jede; - hodinu tam seděly a posud nepřijížděl. - "Já jsem jako na trní, Bětuško, snad jsme ho propásly?"

"Kterak propást, vždyť tu sedíme u samé silnice, ani myš nám neprojde. Jen vy se nebojte, Madlo, zde nás nikdo nezná a hledat nás zde také nebudou."

"Kdo ví, teď už to naši vědí, že jsem pryč, jestli za mnou nepošlou."

"Nech si pošlou; panímáma naše řekne vašim rodičům, že vás poslala do Rychnova k tetce, aby vám ta strast trochu z hlavy spadla. Za pár dní teprv řekne to matce, kam jste šla. - Ať vás tam hledají."

"Nepodřekneš se ty, Bětuško, kdyby se tě mlynář -"

"Raději si jazyk uříznu," vskočila jí Bětka do řeči, "než bych tomu kalibánu o vás čeho řekla. Neznáte Bětku! - Jen ať vyzvídají, já je vyvedu navrch věže a shodím dolů jako kozla a nic nebudou vědět. - Vždyť já jsem sama řekla panímámě naší: Jestli tu holku k tomu holohlavému ancikristu přinutíte, svatby nedožije. Má zlatá Madlo, já jsem stará - jsem jen služka a nechtěla bych ho, jakpak vy ho máte chtít, taková majolena. Přeskoda by vás bylo takovému hudermanu ošklivému - vždyť má nos jako věž a oči jako bazilišek, div člověka neuřkne. A kdyby v něm co dobrého bylo, ale to je v něm - odpusť pánbůh - čert zašitý! Však tím také budou černí po smrti orat."

"Ale, Bětuško, nemluv tak. - Já - ač bych mohla naň láti - nepřeju mu nic zlého, jen když budu mít od něho pokoj".

"Což, vy jste dobrá hodina, ale není každý takový, až zkusíte světa, uvidíte. Nepřála bych vám ale, abyste mnoho zkusila, ale abyste mezi hodné, dobré lidi přišla, kteří by vás měli jako svou. - No, musím já se zase podívat, jestlipak už jede", vzpomněla si zase Bětka a popošla na roh hospody, ačkoliv z lavice přímo na silnici viděly. "No, jede někdo - vůz jako chalupa - to bude on!"

"Kdyby ho už pánbůh přinesl!" vzdychla si Madla, neboť byla v ustavičném strachu, že ji budou hledat a že ji tam uvidí, jinak by ovšem nebyla pospíchala.

"No už je to pantáta, dva vozy, jeden dvouspřežní a jeden jednospřežní - on sám veliký - to se navlas všecho shoduje; nebude to nikdo jiný než pantáta Hájek, vždyť mi ho tak vypodobňovali v Malé Skaličce."

"Ach, Bětuško, když je tu, raději bych se obrátila. Tak mám srdce jako v povlaci. Ty půjdeš domů, ale já tu zůstanu sama jako lípa v poli. Bůh ví, jestli se kdy s vámi shledám."

"Ach, ty umučená hodino, kdyby to tetka slyšela, uschla by steskem. Co si to připouštíte za brykule, co to mluvíte, že se nevrátíte? - Vždyť se hory nescházejí, ale lidé, nevíte? -

Dá pánbůh, že se zase zdraví shledáme a že si já na vaší svatbě zatancuju."

"Inu tys vždy veselá a nevíš, jak mně je," odpověděla Madla a oči se jí zalily.

"Inu řeči se mluví, chléb se jí, voda plyne - člověk si někdy všelijak ty trampoty plaší. Ale je to, holka, jeden plat, jestli se smějete nebo pláčete, buďte tedy veselá a pomyslete si, že pánbůh všude kraluje." - Mezitím povozy dojely před hospodu, kde již podomek s pící pro koně čekal, neboť to bylo odedávna místo, kde Hájek před polednem nebo odpoledne koním seno dával. Hospodský, smekaje z daleka, také ven vyšel a Hájka vítal. Začalo se o nákladu, hospodský chválil koně Hájkovy a Hájek začal zase o jiných koních mluvit, jakž to již u lidí podobného zaměstnání bývá. Každý stav mívá svůj mrav."

"Jdi, Bětuško, řekni mu za mne," pobízela Madla Bětku, "ty jsi smělejší než já."

"Snad abychom dříve tady s pacholkem promluvily, jak a co - nemyslíte?"

"Pročpak? Pacholek nemá co poroučet, jen jdi, Bětuško, vyříd' mu, že ho tetka pozdravuje."

"Jen jděte sama, Madlo, - vždyť pak se nemusíte stydět, je člověk jako my. Od vás mu přijde slovo více vděk, jen jděte, já s ním beztoho také promluvím."

"Ty ženské by s vámi, Hájku, nejspíš rády jely, čekají tu od rána. Promluvte si - já uchystám snídání;" po těch slovech hospodský vešel do dveří a nechal Hájka, k němuž zatím Madla s Bětkou byly přistoupily, přede dveřmi.

"Jak vidím," začal sám, "rády byste se kus cesty svezly?"

"Já ne, pantatínku," ozvala se Bětka, "to tuhle naše Madla by ráda do Vídně, já ji jen vyprovodila."

"Vy, panenke, jdete sama do Vídně? K známým snad?" ptal se jaksi s podivením Hájek, s uzardělé trochu tváře její oka nespouštěje.

"Nemám tam živé duše; míním si tam službu hledat," odpověděla Madla tiše.

"Službu! - Nemáte rodičů ani přátel jakých, že musíte jít sloužit?" ptal se Hájek dále.

"Má rodiče, vlastní matku, ale otec jí umřel, když jí bylo devět let, bylo tomu osm let o Jiří. Matka se zase provdala - má otčíma. Má také tetku, - Madlo, co máš vyřídit pantatínkovi?"

"Milá Bětuško, tetka se asi mýlila, to je dávno už, co tu přízi do Hradce vezla, a jak povídá, že s pantátou jela. Také řekla, že měl pantáta syna výrůstka, ten že jí ukazoval v Hradci cestu."

"To už vím," zasmál se Hájek, "to byl můj otec a já byl ten výrůstek - to je ovšem už několik let od té doby. Můj otec umřel a nyní to vedu já a po otci říkají lidé i mně pantáto, podle zvyku, - ač jím nejsem."

"Vždyť je to jedno. Tak, pantatínku, vás ta tetka také prosí, abyste tu holku s sebou vzal, - k vám se každý nejraději utíká."

"Já také každému rád posloužím, co mého možného, tak i rád tu panenku s sebou vezmu, a budu-li jí moci něčím být nápomocen, rád to udělám. Ale, panenke, poslyšte mojí rady: můžete-li doma zůstat, zůstaňte, a nemůžete-li, tedy služte zde za menší plat a nepřejte si vídeňské služby, tam je služba těžká. - Co si ve Vídni vysloužíte, to vám draze přijde - mnohá to i životem zaplatila. - Je mi vás líto!"

"Já vám věřím, pantáto," odpověděla Madla a v oku se jí leskly slze, "a ráda bych doma zůstala, ale nemůže to být - musím pryč. Chci tedy sloužit a daleko jít, kde mne lidé neznají."

"Když je to takové, vezmu vás rád s sebou. Počkejte tu ještě chvíli, já se záhy vrátím. K těm předním koním se nepřibližujte, jsou někdy zlí a neposlechnou, jen mne." - Obrátil se a šel do hospody. - "Co je jí, že musí pryč, - proč chvátá do té Vídně?" - ty otázky několikrát ozvaly se mu v duši při rozmluvě další s hospodským.

"Bětuško, neříkej tetce, co mi řekl, - to víš, že by se trápila, a ono to takové nebude; vždyť tam nejdu já první ani poslední. - A když by zle bylo, mohu jinam."

"Bodejtže - nic si z toho nedělejte; cožpak ví mužský o ženské práci, něco je všude. - Dělán, co mohu, a konec. Je to ale hodný člověk, ten Hájek, že vám to tak poradil."

"Zdá se; ale ty jsi povídala, že je obstarožný, vždyť je mladý."

"Inu to nemohlo jinak být, když jsme syna za tátu držely. Však tuten také už mladý není; je to člověk! Na toho pánbůh míru ztratil. Když jste vedle sebe stáli, ani tě vidět nebylo."

"Cožpak jsem tak malinká?"

"Jsi zrovna slušná dost, ale on je obr." - A tak mluvily a Madla Bětce rozličné ještě dávala nařízení, až vyšel Hájek opět z hospody. - "Jakube, ta panenka pojedje s námi, dělej místo; ten uzlík tam schováme." Tak volal na pacholka, bera s lavice Madlin uzlík a odnášeje jej na vůz.

"Já se s tím pronesla a nesla jsem na hřbetě a on to nese v ruce jako homolku," divila se Bětka. - Jakub hned skočil na menší vůz a Hájek sám dohlížel, také přinesl ze svého vozu veliký pokrovec; "abyste dobře seděla, panenko," mínil, klada pokrovec na seno, kde pro ni Jakub mezi bednami místo uchystal. - "Mohla také sedět na velkém," myslil si, ale neřekl nic, poněvadž pocestné vždy na menší vůz brával.

"I pantáto, vždyť budu dobře sedět i na tvrdém, nedělejte si se mnou starosti," pravila Madla.

"Jen počkejte, panenko, až pojedeme druhý den, však to neřeknete, máme dlouhou cestu před sebou," odpověděl jí Hájek s usmáním. - Koně byli zapřaženi, Hájek pobídl Madlu, aby sedla; Bětka ale, nechtíc se loučit před hospodskými, navrhla Madle, aby šly pěšky, že ji přes město vyprovodí. - Hájek práskl bičem, pinčlík začal štěkati, okolo a před koňmi skákati, vozy se pohnuly, Hájek dal sbohem hospodskému a jeli dále. Bětka vyprovodila Madlu za Jaroměř. Mlčky šly - majíce obě srdce lítostí sevřené, teprv když za Jaroměř vyšly a Madla naposled se ohlížela po svém domově, daly slzím průchodu. "Dej vám tedy pánbůh štěstí a nezapomeňte na nás," štkala Bětka, vidouc, že vozy dojíždějí a že dále jíti nemůže. Odhrnula jí plenu s tváře a mozolovitou dlaní hladila líčko Madlino - pěkné jako z jádra. - "Dejte vědět o sobě, já ráda poběhnu do Malé Skaličky, když bude mět pantáta přijet." - "Vždyť já vzkážu, kterak bych zapomněla! Pozdravuj matku - tetku, Marjánku - Barušku Nyveltovu - všecky a buďte tu s pánembohem!" pravila Madla; podaly si ještě jednou ruce, a pak obrátivše se, šly jedna k svému domovu, druhá do neznámé ciziny.

Včelka ráda obletuje krásný kvítek a člověk rád se dívá na krásu. Což divu, že se lidé za Madlou po cestě obraceli a na hospodách že se Hájka ptávali, kam a odkud si to hezké děvče veze? Jaký div, že sám Hájek raději na ni než na koně se díval? Bylať ale Madlena děvče jako květ. Oči měla černé jako žár a obočí, jako by je namaloval. - V líčku dva důlky - a malou bradičku zarůžovělou, jako lístek z poupěte růžového. - Ústa malá a rty trochu vyhrnuté, červené, svěží jako malina. Nad širokým čelem sílu světlohnedých vlasů, kteréž se jí sotva v žihonu držely. Nosejček krátký nebyl krásný - ačkoliv se někdy jednomu nelíbí, co se druhému krásou zdá-, ale nosejček slušel k její tváři právě tak, jako by k ní jiný nepatřil. Ačkoliv, jak Bětka povídala, vedle Hájka malou se zdála, byla dosti vysoká a urostlá jako sosna. Nožky měla jako na strunkách a rámě jako z vosku. Bětka vždy, když s jinými o ní mluvila, říkávala: "Ta naše Madla má tělo jako z másla!"

- Nebyla ani tak krásná Madla jako roztomilá. A přitom byla prostá, nevinná, velmi dobrosrdečná a pracovitá. Bylať také čiperná a snadno všemu se naučila. Mezi chasou bývala vždy veselá, ráda zpívala a chlapci s ní také rádi tančili, poněvadž se vznášela jako pírkó. - Mnohý chlapec jesenický za ní toužil, ona si ale dosud nikoho nezamilovala - a kdyby ji byli rodiče jinému, hodnému a ne tak zlému a ošklivému člověku za ženu dávali, byla by snad poslechla, byla by mu zvykla a do smrti život svůj ve vsi strávila, necítíc se ani nešťastnou ani šťastnou, jako obyčejně na sta žen i mužů spolu žijí.

Než přijel Hájek do Hradce, přibral na vůz dva chlapce, které rodiče na učení do Vídně poslali. Byli as dvanáctiletí; jeden měl rodiče a kolik bratrů a sester - druhý jen matku vdovu, která mimo něho ještě dvě děti měla, jak se to později Hájek dověděl. - Poslali je spolu, aby jim bylo veseleji. Oděv měli na sobě dobrý i obuv, kterou si nesli ale svázanou přes ramena,

jak jim to rodiče řekli, aby si ji neroztrhali; mimo to nesli si na zádech uzlíčky, v nichž měli každý bochníček chleba a košili. - Když je Hájek viděl na silnici jíti, věděl hned, jací jsou to hoši.

"Co jste zač?" ptal se, když k nim dojel.

"Jdeme do Vídně na učení," odpověděli chlapci.

"Odkud?"

"Ze Zaloňova."

"Kterak vám říkají?"

"Mně Honzík Strnadů a tuhleten je Frantík Stehlíků," odpověděl větší z nich.

"Hezcí jste to ptáčkové," usmál se Hájek, ba i chlapci se tomu smáli, že mají tak potrefná jména.

"Mnoho-li pak máte peněz, hoši?" ptal se jich Hájek dále.

"Já mám dvacetník," řekl starší.

"Mně dala máma dvanáct grošů, protože více neměla. Ale máme chleba."

"To vám nevytrvá až do Vídně, milí ptáčkové, třeba jste málo zobali, a co pak tam?"

"Táta povídal, že můžeme být na cestě o chlebě, a když tam přijdeme, že se máme hned o místo ohlídnout a potom že nám dá mistr, co budem potřebovat," řekl větší.

"Tak, tak, kdybyste tam mohli být za den za dva, a jak tam vejdete, aby mistři na vás čekali, - to by to šlo. Ale o tom darmo s vámi mluvit; chcete, abych vás svezl?"

Chlapci s radostnými tvářemi na něho se obrátili. "Ach, pantatínku, to bychom byli rádi, my jsme už prosili jednoho vozku, ale on nás nechtěl zadarmo vzít."

"No, jste-li ušlí, vylezte si na vůz, na ten menší - a nechoďte nablízko hřebcům, ti neznají moresy a kopnou hned."

Kdož byl radši než chlapci; hned si vylezli na vůz a uzlíčky si sundali, děkující dobrému pantatínkovi.

"Ale jestlipak vy, panno Madlenko, budete nyní dobře sedět?" mýnil Hájek, když byli chlapci usedli. "Mohla byste si sednout na první vůz, na moje místo, já beztoho více jdu, než sedím."

Ačkoliv Hájek na svůj vůz nikdy pocestného nebral, při Madleně byla výminka - a mrzelo ho, když na jeho nabídnutí odpověděla:

"Oh nemějte starosti o mne, pantáto; mně místo nezasedli. Dobře jste udělal, že jste je vzal, takové ubožáky! Mám též bratra, asi tak starého jako ti hoši, ale pánbůh ví, kde je!"

"Jakpak to, že nevíte, kde je?"

"Otec ho dal na ševcovské řemeslo do Hradce, když přestal chodit do školy. Ale kdo ví, jestli se mu opravdu zle vedlo, anebo se mu jen řemeslo znelíbilo, za čtvrt léta zběhl z řemesla, utekl a od té doby o něm neslyšíme."

„A neptali jste se po něm?"

"Otec a kmotr byli v Hradci skrze něho, ale bůhví kdo má pravdu - otec mu lál, že prý byl dareba, že se nebude déle o něho starati, kmotr ale řekl tolik, že chlapce trýznili, až se zvedl a do Vídně utekl. Kdyby mi bůh tu radost popřál, abych ho ve Vídni našla! - Je můj vlastní bratr - sestra je po otci nevlastní. - My dva máme otčíma," zavzdychla si Madlena.

"Milá panenko, Vídeň je veliké město a těžko naléztí tam mnohdy usedlého měšťana, natož učenníka; ale je-li tam, možná, že vás s ním náhoda svede; na světě se divné věci přiházejí."

"Ach baže, já jsem se před krátkým časem také nenadála, že budu tuto cestu šlapat."

"A nemejlím-li se, tedy skrze otčíma z domu jdete?" začal se Hájek vyptávat. Nebýval nikdy všetečný a tu najednou pokoušela ho zvědavost, proč Madla z domu šla.

"Skrze otce a ještě skrze někoho," odpověděla Madla s lehkým uzarděním. Hájek se na ni díval a dobře to pozoroval, měl také novou otázku na jazyku, ale hřebci ho vytrhli; začali se škádlit, a že měli koše na hubách a kousat se nemohli, štochali se hlavami a ržáli, až se všecko ozývalo. Také cizí koně přijížděli a to musil býti Hájek na ně velmi opatrný, aby je nepotloukli. Rozprávka se tedy přetrhla, což Hájka mrzelo, a po prvé snad ucítili koně šlehnutí biče.

Madla by si byla ani nepomyslila, že jí bude cesta tak ucházet. Dni byly krásné, cesta jako mlat a ustavičně nové obrazy před zraky jejími přecházely, které ji zajímaly. - Nebyla jaktěživa dále než na Novém Městě, Dobrušce a na Opočně. Jaroměře si mnoho nevšímala, poněvadž měla oči při loučení jen k domácí krajině obrácené. - Hradec se jí líbil a za Hradcem obdivovala pole, vzdělaná jak zahradu a množství nasázené zeleniny, která se nejvíc okolo Kuklen, Plotiště sází, a Hájek ukazoval jí Lochenici, odkudž známé Locheňáčky cibuli vůkol a vůkol rozvázejí. Když přijeli do Chrudimska, povídal Hájek o zámožnosti tamějších sedláků, o chovu koňstva, a že podsední i náruční kůň při velkém voze z tamější krajiny jsou. Potkali také nejednoho sedláka v pěkném vozíku s krásným spřežením jedoucího z Chrudimi z trhu. Madlena ale obdivovala nejvíc kraj selek, a vidouc jedno děvče v šněrovačce, zvolala: "Hlele, tu nosí i děvčata takové šněrovačky jako naše staré Jesenačky. A u nás se jim smějou, že mají na prsou zouváky."

"Neměly jste dbát a přece kraj svůj si zachovat," mínil Hájek.

"Mělo by to být, pantáto, ale už se ten nový kraj zakořenil; matky zvykají už malé děti nositi ho, poněvadž prý je mezulán dražší a dražší, cicové fěrtochy také prý už se nedělají, a kabátky že přijdou laciněji než dlouhé kožichy; a tak nemáme ze starého nic více než ty plátěné pleny s červeným vzadu květem; to si vyšíváme samy."

"Ale na to nemyslíte, že tento váš novější kraj není tak trvanlivý, ačkoliv je slušný," řekl Hájek.

"Toho si nevšímají a nyní jsme už navykly a myslíme, že bychom v létě ve vlněných punčochách nevydržely, v pantoflích že bychom klopýtaly, a kdybychom měly bez šátku v zimě do kostela jít, že by nám hrdlo omrzlo. To dělá návyk."

"Zato zůstali vaši mužští věrni dlouhým zeleným kabátům vzadu s faldami. Jesenické muzikanty pozná zdaleka. Několikrát jsem se při nich vytančil: hrajou hezky," řekl Hájek.

"U nás je každý muž i každý hoch muzikantem. V čas muzik chodí to do celého okolí, čtyři a čtyři neb šest a šest, a vydělají si hodně peněz."

"Jeden od vás byl prý velmi šikovný a dostal se až do ruské země; neslyšela jste nic o tom, panenko?"

"Kterakpak ne, to u nás každý ví, ale starý pan kantor a potom starý jeden soused - tomu je už sto let - ti to dobře vědí a od těch jsem to nejednou slyšela."

"A nechtěla byste mi to povědit?"

"I pročpak ne, ale tak to povědit neumím, jako pan kantor."

"Povídejte jak chcete, však ono se nám to bude líbit," řekl Hájek.

"Ten muzikant byl jistý Josef Pavel a už prý co malý chlapec, když krávy pásal, pěkně hrál a sám od sebe se tomu naučil. Jednou hráli s druhými v Opočně před panem knížetem a tomu se Pavel tak zalíbil, že ho nechal na svůj peněz cvičit. V tom čase vypukla vojna s Prusem (sedmiletá) a vojsko pruské přitáhlo do Čech. Tehdáž, nevím jak se to stalo, přišel Pavel do zajetí a Prušané zavřeli ho do kláštera broumovského. On prý byl ale chlapík vyvedený, utekl on jim z kláštera někudy a pouze v košili se provlékl přes vrchy až do Opočna, kde ho v zámku skryli. Potom ho pan kníže dal do Prahy do takové školy, kde se naučil rozuměti všem nástrojům. Byl prý šikovný, zrovna dost. Škola ta byla prý daleko rozhlášená a císařovna ruské země, říkali jí prý jen tak po sprostou Kateřina, slyšela také o ní a chtěla mít také takovou školu. Psala do Prahy, aby tam poslali takového mistra, který by jí školu takovou zřídil, a pan kníže opočenský řekl, aby poslali Pavla. Poslali tedy Pavla. Měl se tam prý tuze dobře, mnoho peněz si vydělal a stal se velikým pánem a vzal si paní od stavu. Zůstávali prý v jednom velikém krásném městě, které se jmenuje Moskva. Po mnoha letech, když byla vojna s Bonapartem, táhli naším krajem také Rusové. Dva mladí ruští oficíři přišli prý do Skalice a ptali se ustavičně, kde je Jašená. Žádný jim ale nerozuměl, až potom šli k panu purkmistrovi (jmenoval se Josefi), ten jim vyrozuměl, že se ptají po Jesenici a že jsou to synové Josefa Pavla. Ptali se po otcových přátelích a pan purkmistr napsal jim jméno naší vsi; tehdáž byl ještě živ Jiří Pavel, Josefův bratr. Ten pan purkmistr napsal jim také jeho jméno. Byli by rádi do Jesenice se podívali, ale táhli jen skrz a nesměli se zde zdržeti. Ten pan purkmistr pověděl to ale Jiřímu Pavlovi a radil mu, aby na něho psal, on ale nechtěl. - Po dlouhém čase přišel mu list z ruské země od bratra, psal mu, že ti dva jeho synové v bitvě u Paříže padli, ale že mu dříve byli psali, že v Skalici byli, a všechno, co jim řekl purkmistr. A psal bratrovi, že mu pošle několik tisíc zlatých, aby je rozdělil dětem, a by je jistě dostal, že je pošle skrze úřad. Nevedlo se sice Jiřímu zle, ale že měl kolik dětí, byly by mu přišly peníze ty vhod. Čekal, čekal - ale nic nepřicházelo, šel se poptávat, odbyli ho, že o ničem nevědí, a tak se mu vždy vedlo, až ho to omrzelo. Psát mu nechtěl, že by ho list nedošel, a tak od té doby nic více o něm neslyšeli a peníze Jiří také nedostal. Říkal vždy, že mu je bratr jistě poslal, ale že si je někdo nechal; to

mu žádný nevymluvil. Ostatně je od nás více muzikantů ve světě, ale žádný nemá tu šikovnost co Pavel, ani to štěstí," dokončila Madlena.

"Pro štěstí není pravidla," doložil Hájek.

Při takových a podobných rozprávkách cesty ubývalo. U Jihlavy viděla Madla zase jiný kraj - a Strnad i Stehlík obdivovali jihlavskou náves. Hájek je ale poučil, že se říká v městě náměstí. A za Jihlavou byli v Moravě a bylo se zase čemu diviti; tu městu výstavnému, tu pěkné dědině, tu roli jinak zorané a zase krajům rozličným, kteréž Madla nejlépe posuzovala. Vždy se ale divila, když viděla některý díl kroje zrovna jako v Čechách. Co ale Madlu nejvíc těšilo, bylo to, že kamkoli přišli, s lidmi se dorozuměla. "Mluví sice špatně česky, ale přece je jim rozumět," pravila, slyšíc po prvé mluvit po moravsku. Ale Hájek jí to vysvětlil, že to není česká, ale moravská řeč, že je to ale skoro jedno a Češi a Moravani že jsou z jednoho pokolení. Hájek nabyl ve světě známostí o rozličných věcech, o nichž vozkové obyčejní ani zdání neměli, kolísajíce se vedle svých vozů po celý žirot a na nic více nemyslíce než na svůj náklad, koně a vůz. Hájek rád po cestě s lidmi počestnými do řeči se pouštěl, ptal se na to ono, v hospodách rád se bavil s domácími hosty, přečetl si i noviny, když jaké byly. Znalť krajinu podél celé čáry z Čech až do Vídně, obyvatelstvo. Řeč jeho nebyla hrubá, surová a slušný měl způsob v jednání, což bylo přirozené jemnější jeho mysli a dobrému srdci.

O Madlenu staral se po celé cestě jako o sestru; šla-li pěšky, šel vedle ní, sedla-li na vůz, šel vedle vozu jejího; to mohli hřebci jíti, jak se jim líbilo. Madlena nechtěla první den do hospody, že má dosti jíst. "No necht', ale až to sníte, musíme jíst pohromadě." Madlena jedla první den na voze - a chlapce vzal Hájek do hospody, jakž to vždy dělával. Odpoledne posloužila Madlena Hájkovi se svojí výsluhou, dala i chlapcům, Jakubovi i pinčlovi a málo jí ze všeho zbylo. Druhý den jedla s Hájkem, což ho velice těšilo, ač to nedal na sobě znáti. Večír, vždy než Madleně napadlo nocleh si objednat, měla ho u hospodské již objednaný, neboť Hájkovi všude rádi sloužili na hospodách. Když mu Madlena námitky dělala, říkal: "Já si vás vzal na starost, a proto vás chci hledět jako oko v hlavě; a nemyslete, že jen pro vás to dělám, ženské potřebují vždy lepší pohodlí - to musí člověk s nimi jinak než s chlapem," smával se. Tak se každý den více seznamovali a Madla děkovala v duchu pánubohu, že k Hájkovi přišla; věřila mu jako bratru. Hájka mrzelo, aniž věděl proč, že mu Madla říká pantáto; - nikdá mu to nenapadlo, Jakub mu tak říkal a každý člověk, jak již vůbec to byl způsob - chlapci mu říkali pantatínku -, ale když mu řekla Madla pantáto, vždy se zamračil a práskl si bičem. Madla zase si myslila: Pročpak mi říká panenka - jako bych byla městská! - Umínla si, že mu bude říkati i ona pěkně po městsku pantatínku. Při nejprvnější příležitosti začala s pantatínkem.

Hájek se zamračil, zatočil bičem několikrát v povětrí, řka: "Nejsem ještě pantáto, ani pantatínek; říkají mi Jiřík Hájek a z těch dvou jmen si jedno vyberte, které se vám zdá, ale pantáto mi, prosím vás, neříkejte."

"Já jsem vás také chtěla prosit, abyste mi neříkal ani panenka, to se městským holkám jen říká, a já jsem selská."

"Svědčí vám to, byť jste i selská byla, ale budu vás tedy jménem volat, když se vám to líbí," řekl Hájek potěšen, "a vy?"

"To se snad ale nebude slušet, když vás jen Hájku jmenovat budu," namítala Madlena v rozpacích jsouc.

"I říkejte mi třeba Jiříku nebo Hájku - cožpak je komu do toho. Jsme krajani," doložil. Tak to zůstalo a nikdo si toho ani nevšiml; - Hájek ale byl rád, jako by na sucho vyvezl. Nikdy mu ta cesta tak krátká nepřicházela - zdálo se mu, jako by ještě v Čechách byl, a jeli den čtvrtý, dojíždějící k Vídni. Den byl krásný, slunce až požáry házelo. - Chlapci proháněli se z příkopu do příkopu a okolo vozu honili se s pinčem - dětem a psům nebývá o kousek cesty. - Umdlení konečně vlezli na vůz a Jakub přisedl k nim. Madlena šla pěšinkou v stínu kvetoucích stromů, bez pleny a bez kabátku. Tváře jí jen hořely. Hájek šel při koních, klobouk si nesl v ruce, utíraje si uhořelé čelo a líce. Chvillemi šel zamyšlen a zase, jako by mu to nedalo, po Madleně se ohlídl. Pinč běžel při Madleně, která se pustila do trhání sedmikrásek, jichž bylo v trávě jako hvězdiček. Dělal z nich kytičku.

"Hájku, bude pršet, pinč žere trávu!" volala najednou.

"Tamto je jistější znamení," ukazoval Hájek na oblohu, kde bylo viděti černý mrak.

"Necht' prší, jen když nebude hřmít, já se bouřky bojím," přiznala se Madla prostosrdečně.

"Pro kohopak jste natrhala tu kytičku?" ptal se Hájek, ukazuje na chudobky.

"Třebas pro vás, máte-li rád květiny, - ale vy nosíte na klobouku místo kytky cedule."

"To je tím, že mi ji nemá kdo dát," odpověděl Hájek.

"A také ji snad od každého nechcete?" ptala se potměšile, rovnajíc si kytiči.

"Od každého ne - to máte dobře -, ale když byste vy mi ji dala, - byla by mně milá," řekl Hájek, a vytáhna všechny mýtní cedule, klobouk Madle podával. Madla mu s líbezným úsměvem kytičku za šňůru přidělala.

"Kéž by neuvadla," řekl Hájek, sázeje si klobouk na hlavu.

"Když uvadne, dá se jiná."

"Byl bych spokojen, neboť chtěla-li byste slovu dostát, musela byste se mnou se vrátit," odpověděl Hájek a v očích jeho bylo viděti, jakou radost by z toho měl.

Madla neřekla ani jediné slovo. Vtom začalo pokrapovat a slunéčko se skrylo za mraky.

"Jděte do vozu, zmoknete," pobízel Hájek, ač by raději s ní byl šel.

"To nic neškodí, je to májový deštiček - porostu. Beztoho jsem malá," usmála se Madla a natáhla obě ruce na dešť i obličej zdvihla vzhůru proti dešti.

"Že malá - kdopak vám to řekl?" ptal se Hájek a oči jeho bloudily po štíhlé postavě děvčete.

"Naše Bětka mi to povídala," ozvala se Madla.

"To lhala, nebo byla krátkozraká," řekl Hájek, obrátě se ke koním.

Deštiček padal hustěji, Madla chtěla do vozu, ale chlapci vzadu leželi natažení a spali; Jakub také klímal.

"Pojďte si na velký vůz sednout, Madlenko," nabídl Hájek vida, že nemá kam sednout.

"Já se těch vašich koní bojím."

"Když já u vás jsem, nemusíte se ničeho bát," to řka, vzal Hájek Madlu do náručí jako děcko a na vůz ji vysadil. Madla zůstala jako kalina; Hájek mlčky sedl vedle ní a srdce mu tlouklo jako v zvonu, nemohl chvíli slova promluvíti. Madla také nemluvila. Jeli úrodnou rovinou. Pole všude zelená, svěží luhy - kvetoucí sady při staveních, tu a tam v poli pláňka, hlavu obsypanou květem jako mléko bílým. Daleko na obzoru rysy modrých hor. Z jedné strany prodíraly se žhavé paprsky sluneční zpod tmavého mraku a v jich světle proměňovaly se dešťové krůpěje, padající z černého mraku, v miliony diamantových světlem lesknoucích se hvězdiček.

Hájek měl na voze pohodlné sedění zřízené a plachtu míval odhozenou nazpátek, aby viděl ven. Když tak dlouhou chvíli do krajiny se dívali oba, Madla i Hájek, vztáhl Hájek pravou ruku - v levé držel uzdu - po Madlenině levé, řka hlasem přidušeným: "Madlenko, až se bude slunce k západu sklánět, budem ve Vídni - a rozloučení."

"Bože, už ve Vídni!" ulekla se Madla.

"Mně se nikdy ta cesta nezdála tak krátká a nikdy jsem tak rád - a tak nerad koho do Vídne vezl jako vás, Madlenko."

"Já vám rozumím, Hájku," vzdychla Madla, "vy jste dobrý člověk; rád byste, aby se mi dobře vedlo, a bojíte se, abych nepřišla do špatných rukou; ale já doufám v pánaboha, - že se neztratím!"

"O to se někdo postará, aby se vám špatně nevedlo; - ale to není všecko, Madlenko. Lépe, kdybyste nepoznala nikdy ten špatný svět. Já tam dovezl již kolik mladých krajanů i krajanek - a mnoho jsem jich oželel. - Vraťte se, Madlenko!"

- Hlas jeho byl tak dojemný a tvář prozrazovala tolik upřímné dobroty, že Madlena mimovolně tvrdou ruku jeho k srdci přitiskla. "Nemohu, Hájku, nemohu!" zavrtěla hlavou a oči se jí zalily.

"Madlenko, pročpak nemůžete? Či nejsem hoden vaší důvěry?"

"Jste, Hájku, jste; věztež tedy, že mne rodiče nutili k ženichu, před kterým utíkám jako před ohněm!" pravila Madlena a tichým hlasem vypravovala dále o zlém a ošklivém ženichu, a jak si ji zamiloval a se zařekl dostati ji stůj co stůj. "Vidíte, milý Hájku, že jsem musela pryč a daleko, ach já ani ve Vídni nebudu mít pokoje, aby mne nevyhledal; on by s to byl i zabít mne, je tuze mstivý člověk!"

"To se bohdá nestane!" řekl Hájek, když Madlenka dokončila, a hluboce si vzdechl, "a raději bych vás v rakvi než v jeho náruči viděl. Nemám vám to již za zlé, že zpátky nechcete, až se nějaká změna s vámi nebo u vás doma stane. Zatím mne považujte za svého bratra, anebo

upřímného krajana, jak chcete, jen se mi se vším svěřte a od nikoho pomoci nežádejte než ode mne; slíbíte mi to, Madlenko?"

"Důvěřuju vám jako svému bratru, nikdy na vaši dobrotu nezapomenu, a když mi bude pomoci potřeba, přijdu jen k vám," odpověděla Madlena, podávajíc mu ruku s uslzenou tváří. Hájek ji stiskl, skočil s vozu, a když ještě dále kus jeli, viděla Madlena tu najednou před sebou ohromnou hromadu střech a nad nimi do výše se vypínající černou věž, na jejíž špici se odrážely paprsky zapadajícího slunce.

"Vídeň!" zvolal Hájek, ukazuje bičem v tu stranu.

"Kam já se tu, nebohá děvka, poději!" vzdychla Madla bolestně a ruce sklesly jí do klína.

V sednici domovníkově v obchodním domě na leopoldovském předměstí ve Vídni seděla v lenošce, koží vycpané, vysoká tlustá paní, v čistém domácím oděvu, na hlavě bílý čepček pod bradu zavázaný. - Byla to paní Katy, jak ji vůbec jmenovali vídeňští známí její, aneb jak jí říkala stará Anče aneb čeští známí - paní Kateřina - žena domovníkova. Ačkoliv na čele a lících známky stáří již viděti bylo, měla vlasy černé jako uhel. Tvář její zdála se pošmurná, když nemluvila, ale když promluvila, vyjasnilo se sivé její oko a celá tvář stala se tak příjemnou, že by to ani nebyl nikdo v ní hledal. Černý kabátek měla přehozený přes židli a rámě, kulaté jako válec, opřené měla na opěradlech. Na rukou ale bylo viděti, že pracovaly tuze. Zář ohně plápolajícího na ohnisku v kuchyni padala skrze otevřené dveře na ni a rudě osvětlovala staromódní dubový nábytek v sednici rozestavený. - U ohniska v plné záři stála stará služka Anče, kutíc v ohni a rozestavujíc hrnky okolo něho. Za ní na zdi třpytilo se měděné a cínové náradí kuchyňské. Na každý šum nastrkovala Anče uši a dívala se na dveře. "Ale že pak to dítě už nejde," pravila, nemohouc se ničeho dočkati; "snad se mu něco stalo?"

"I jdi, ty máš s tím chlapcem ustavičný strach. Že pak se nemůžeš navyknout nedržeti ho již za dítě; pomysli, že buší už kladivem na nákov." odpověděla paní Kateřina.

"Což je to všechno platno, paní Kateřino, mně zůstane Janoušek vždy co dítě."

"Buďsi; ale nemaž se s ním a nedělej mu vše, co mu na očích vidíš, zkazíš ho."

"Kterakpak mu to neudělat, když přijde a prosí: Ančo, Ančo má stará, já tě mám rád, udělej mně to. Bože, mně se srdce radostí třese, když mne to dítě má tak rádo. Neudělejte mu to! Vždyť já nemám jinou radost na tom světě než mého Janouška."

"A já ti už nejsem ničím?" škádlila ji paní Kateřina, ale oči její dlely s upřímným výrazem na staré služce.

"Vy že ničím, paní Kateřino, vy ničím? Ty můj světe - vy, která jste mne v zlé nemoci navštěvovala, když jsem byla plná neštovic, která jste mne těšila a o mne se starala od tehdejška až do nynějška, vy že byste mi ničím nebyla? Jeminku, co si to o mně myslíte? Ty můj bože, vždyť je Janoušek vaše krev, proto ho mám tak ráda!" a stará Anča pustila se do usedavého pláče.

"I nebreč, starý bloude, což mi nerozumíš? Či myslíš, že neznám tvé srdce? - Ale k čemu jsou vždy ty dlouhé litanie o malé službičce, kterou tys mi dávno splatila? - Jsme z jednoho místa, já také sloužila, vím, co je zle a jak drahé je milé slovo, když je člověk opuštěn."

"Ach baže víte, co je zle, kdybyste nevěděla, tedy byste se neujímala těch holek, co Hájek přiváží sem do služby a jimž jste jako matka."

"Co já pro ně dělám, je malá zásluha proti tomu, co Hájek pro ně udělá, a kdybych nebyla dříve prala pro lidi - jak víš -, neměla bych známostí žádných a těžko by mi bylo Hájkovi zadost učinit."

"To byla mela tenkrát; to jste mne právě vzala k sobě po té nemoci, já nemohla ještě nic dělat a vy jste celé noci pracovala a mne jste krmila."

"I mlč placno," přetrhla jí řeč paní Kateřina, ale kdyby nebyla Anča několik kroků od ní bývala, byla by slze na tvářích jí viděla.

"No, vždyť já už mlčím - a víte jak jste mne k sobě vzala a druhý den přišel pan Michal a přinesl vám na svatební šaty a vy jste je nechtěla od něho vzít, že jsou pro vás panské, a pak jste v nich přece se dala oddat. - Já vám zatím chystala snídání a modlila se za vás. Byla jste švarná nevěsta, paní Kateřino. Pan Michal je Němec - pravda -, ale na místě hodný člověk a duši by za vás dal."

"To máš pravdu, učiněná dobrá hodina je Michal! Začátek měli jsme dost zlý, no ale pánbůh pomohl."

"Když se dva starají a je svornost mezi nimi, vždy bůh požehná, dokonce člověku dobrému. Měli jste dost málo, když byl pan Michal ,U beránka' - a vy jste pro pány prala, a přece jste takové dobrodiní udělali Hájkovu otci. Však to i syn vzpomíná!"

"Ty můj bože, to by byl každý jeho známý udělal. Michal byl s ním znám, a když se náhle rozstona, ,U beránka', odvedl ho Michal k nám, daleko to nebylo. Já ho obsluhovala a Michal obstarával mu koně a vzal mu vše pod ochranu. Báli jsme se, že nám skoná. No ale za týden bylo mu lépe. Stonásob nám tu službu zaplatil. Víš sama, že mladý Hájek málokdy přijede jen s prázdným pozdravením od matky?"

"Ale to vždy říká, panímámě za její namáhám s těmi dětmi."

"Ty můj bože, namáhání! Já bych si zásluhu z toho dělala, kdybych to dovedla, aby každé to děvče dobré místo mělo a hodné zůstalo mým přičiněním, ale v patách za nimi být nemohu."

"To uhlídá člověk spíše pytel blech než takové děvče, když už chce šidit," mínila stará Anča. "A zde v té Sodomě, ty můj světe, jak se krásné děvče na ulici ukáže, už je obcházejí jako lvové řvoucí, kterak by je pohltit mohli! Taková vřava není snad kraj světa k nalezení jako tu."

"Bude ono to v každém velkém městě tak; to víš, více ohně více dýmu, více lidí více hříchů. - Neviděla jsi dnes Lenku? Jíž zde kolik dní nebyla a ona se přece vždy na chvíli staví, když jde kolem."

"Lenku jsem neviděla, jak včera; povídala mi, že se má dobře. Je to děvče něco čisté, ale mně se zdá, že se jí to líbí, když se ti fouskové po ní ohlížejí. Vidíte, to je Anička jiná holka, ta utíká po ulici, jako by ji honil, a na žádného se ani neohlídne; a tichá je a stydlivá, to se mi při ní líbí. Lenka má ale oči jen ve větru."

"No, musím s nimi promluvit, bylo by mi líto, kdyby si nedala říci."

"Také se mne dnes ptali ti dva ševcovští učenníci, kdy prý přijede pantáta. Já řku, co od něho chtějí; nechtěli ale s barvou ven; konečně mi řekli, že slíbil každému novou košili přivéztí, když budou hodní. Byli chudáci otrhaní. Jak přijede, budou u něho jako na koni."

"Je to člověk dobrý. To jaktěživ nikdo pro ty děti neudělal co on. Na cestě je živí, zde se jim také vždy o mistra postará, dohlíží k nim, a který je hodný, tomu dělá, kde co může dobrého."
- Vtom bylo slyšeti ze síně kroky.

"To je můj Janoušek!" řekla si Anča a tvář se jí vyjasnila radostí. Paní Kateřina vstala a rozžehla na stole uchystané světlo. Vtom se otevřely boční dveře a do sednice vběhl chlapec výrostek, synek paní Kateřiny a chovanec staré Anči, plný živobytí, snědý, černovlasý, v kožené zástěře a všecek začerněn.

"Pozdrav pánbůh, mamičko, někoho vám vedu!" zvolal vesele.

"Kohopak?" chtěla se ptát paní Kateřina, ale již vcházela do dveří Madla a za ní v patách Hájek.

"My o vlku a vlk za humny!" usmála se paní Kateřina, podávajíc Hájkovi ruku. "Vítáme vás do Vídně; právě jsme na vás vzpomínaly. Janouši, podej židle!"

"Nechte, Janoušku, nechte a jděte se umejt, jste černý, jako by vás komínem protáh."

Janouš skočil do kuchyně, Anča podala židle.

"A jak se máte po všechny časy, Anče?" ptal se Hájek sedaje.

"Tak tak, jak pánbůh chce; ale jsem už, milý pantáto, jako pára nad hrncem."

"Oh ještě není tak zle!" mínil Hájek, ale Anča pokrčíc rameny, mžikla okem po Madle a odešla do kuchyně.

"A koho jste nám přivezli?" ptala se paní Kateřina, když se usadila, oprouc oči o Madlu, která nade vším, co všude viděla a slyšela, jako zaražena byla.

"To víte, panímámo, koho já vám přivážím."

"Také do služby? Snad vaše příbuzná?"

"Od Adama jsme bratr a sestra, jinak jen krajané," prohodil Hájek žertovně, "poněvadž ale nikdo lépe nedovedl krajanům dobro činiti než vy, paní Kateřino, proto se vždy jen k vám obracím s krajankami, abyste jim byla matkou."

"Což je o mne, budou-li jen chtít ony mými dcerami býti," usmála se paní Kateřina.

"Pak ovšem přestává vše.. Kdyby vás nebylo, já bych si tu starost nemohl vzítí na sebe. Je to příliš drahé zboží, než abych je, přijeda sem, na ulici vysypal a náhodě přenechal, kdo po něm hmátne; dělal bych si z toho svědomí."

"Nechci vás chválit, Hájku, ale jářku, kéž by bylo více tak svědomitých a bližního svého milujících lidí jako vy!" pravila paní Kateřina, položíc plnou ruku svou na Hájkovo rámě.

"Že jich je, dokazujete vy sama, panímámo," řekl Hájek.

"Ach, to je jako rosa - ale nechci dále mluvit, vím, že nerad slyšíte, když vás kdo chválí. No, někdo zase rád, když ho lidé po světě roztrubují. - Ale odložte, panenko, či chcete někam ještě, máte tu snad někoho známého?"

"Nikoho, panímámo!" odpověděla Madlenka.

"Nu, tedy zůstanete beztoho u nás jako každá jiná, to my už máme provždy s Hájkem ujednáno a máme ještě jednu sednici. - Ale dovolte, lidičky, jen na slovíčko odejdu," omlouvala se paní Kateřina a vstanouc odešla ze sednice. Tak se jí tělo houpalo, když šla, jako na vodě.

Jak se od Hájka odvrátila, uvisly oči jeho na Madleně a ruka jeho sáhla po jejích obou rukou v klíně složených. - "Madlenko," pravil k ní tichým, pohnutým hlasem, "vzmužte se, vidíte, že je paní Kateřina žena přívětivá, ona vám bude jako sestra, jí se budete moci se vším svěřiti. Věřte, že bych vás nebyl sem dovedl, kdybych nevěděl, že jsou tu dobří lidé."

"Ach, Hájku, mně se zdá, jako by celý svět na mne padal, až mne to dusí," vzdychla si Madla, tisknouc ruku jeho k stísněným prsoum. - Jak rád byl by ji k srdci přitiskl a pryč ji odnesl daleko za brány vídeňské, kde tak nerad ji nechával, ale mlčel; - mlčel, aby neprozradil cit, který celou duši jeho zaujímal. - "Hájku," ptalo se děvče ostýchavě, "vidíte, že zejtra přijdete?" a zarosené její oči prosebně se k němu obrátily.

"Přijdu, Madlenko, a kdybych umíratí měl," zašeptal Hájek; a vtom se otevřely dveře a plnými dveřmi hrnul se do sednice pan Michal, muž ramenatý, silného těla, plného, veselého obličejce.

"Grüss' di Gott, Bruder!" pozdravil Hájka, upřímně mu rukou potřepávaje, tu ale padlo oko jeho na Madlenu; zaluskná prstem, zvolal: "Herrgott Schwernot, ist dös a sakrisch Madl!"

"Milý Němče, to je Češka, s tou musíš po česku," řekl Hájek vida, že Madlu to vítání do rozpaků uvedlo.

"Jo po česku - i konn jo nix," pokrčil rameny Michal.

"Styd' se, učí tě paní Kateřina patnácte let česky a ještě nic neumíš," škádlil ho Hájek.

"Jo umíš - eure Sproch is n' sakrische Sproch, do müsst ich mir n' extra Zunge verschoffen, um dös zu lernen!"

"Vidíme ho," ozvala se paní Kateřina, přišedši do sednice a poslední slova mužova zaslechši. "Ty bys jazyk na češtině si zlámal, a já si ho neměla zlámat na tvójí řeči? Není-li vám hanba, že žádáte, my ženské abychom se učily kvůli vám německy, když vy nechcete se učit kvůli nám česky? Neměly bychom býti takoví blázníčkové, avšak vy byste se naučili."

"My jsme páni - a vy nám musíte vše kvůli udělat," řekl Michal, uhodiv se v prsa.

"Vy jste páni, - ale chytřejší panuje," usmála se paní Kateřina, ukázavši přitom na svoji hlavu; potom položivši ruku na rameno mužovo, doložila: "Milý Michálku, to máš mně co děkovat, že si rozumíme, - kdyby mi nebylo jedno mluvit česky jako německy, byla by to špatná merenda bývala s naší rozprávkou."

"My bychom si přece rozuměli, Kačenko!" zasmál se Michal. - Potom se obrátil k Hájkovi a ptal se ho, jak se to děvče jmenuje, a když mu Hájek řekl, že Madlenka, nechtěl tomu rozumět, až mu řekla paní Kateřina, že je to Lény.

"Ach, to je jiná; buďte ráda, že se nejmenujete Káča. Káča je každá zlá."

"Ale když se vydaří dobrá, je prý tuze dobrá," řekl Hájek, "a tys trefil na podařenou."

"No co dělat, už si ji musím nechat," pokrčil Michal rameny; ale paní Kateřina ho již neposlouchala, bylať do kuchyně odešla, Anča pak přišla pokrýti stůl, na nějž snášely za chvíli večeři, při čemž jim pomáhal i Janouš, vymydlen jako sklo. - Madlenka se také k službě nabízela, ale paní Kateřina jí nedala, řkouc: "Však se vám sloužení ještě dostane, jen se posad'te za stůl k vašemu krajanu."

"Když to panímáma tak usoudila, tedy se pojď'te posadit," řekl Hájek, podávaje jí židli. - Bylo to oddávna zavedeno, že Hájek u Michala jeden večer strávil, kdykoli do Vídně přijel; nebylo již ani mezi nimi zvaní třeba. - Stará Hájková skoro každou cestu panímámě pomazánku, sýr a podobné věci posílala, což bylo ve Vídni vzácnějším darem než kdovíjaká věc. - Pan Michal dal dobré víno, paní Kateřina upravila vždy jedno neb dvě jídla, které Hájek rád jídal, a celý měsíc se na takový večer těšili. Anča vždy také u stolu seděla, dle obyčeje venkovského, kde hospodář a čeled' z jedné mísy jídají.

Také ten večer nebylo nic skvostného, jen vaječníky, dušená hovězina, máslo, sýrce a víno, ale vše chutně připraveno. "Pobízet vás nebudu, jezte, kdo co a mnoho-li chcete!" řekla paní Kateřina, když bylo vše na stole, sedajíc do své vycpané židle.

"To je tak nejlepší," řekl Hájek. Pustili se všickni s chutí do jídla, mimo Madleny, která měla srdce jako v kleštích. Každé sousto jako by jí v ústech rostlo. Anča pokradomky nejpěknější sousta ze svého kladla na talíř Janouškův, jako by její žaludek ani hoden nebyl dobrého sousta.

"No Madlenko, berte z toho máslička!" pobízela panímáma, "je přes kořeny vezené, vzácné. To mi panímáma Hájková posílává taková pozdravení s omastkem, jak tuhle náš Hájek říká."

"Já vím, že vám to zde vděk přichází, a my toho máme dost. I mně samému, když domů přijdu, padne nejlepší k chuti dom.icí chléb a pomazánka čerstvá," řekl Hájek.

„A což teprv kdyby ti ji hezká žena uchystala, vid'?" usmál se Michal. - Hájek se skoro zapálil a byl tomu rád, že neumí Madla německy. - Madla si opravdu té řeči nevšimla, a odkrojujíc si máslo, pravila: "U nás ve vsi se velmi s omastkem spoří. Všecko máslo se odnese nejvíc do Plesu."

"U nás v horách," pravil Hájek, "žijou lidé též velmi spoře, a musí ústům mnohdy utrhnout, co prodat chtějí. Máslo, vejce odnášejí se nejvíc do blízkých měst a potom skupují to pražští máslaři. Chudý lid nemá na to, aby víc měl než ty polívky, brambor suchý a někdy něco z

mouky. - Avšak ani sedláci nemají stravu, jakou by mohli mít za stejný náklad a snad i silnější. Tomu oni ale nevěří. Jak vařívávaly naše praprabáby, tak vaří naše ženy, o větší úpravnosti ani řeči. Táž jídla dědí se od kolena do kolena a dlouho snad ještě dědit se budou."

"Ty můj světe, u nás v dědině bylo to právě tak. Maso jen na Boží hod, a to neměl každý, jen zámožnější. Chudší byl rád, měl-li bělejší hnětenku. Kraviček - odpusťte - měli bohatší po dvou třech, chudší rodina živila se od jedné a ještě se muselo kousek másla do roka prodat. Ty můj světe, dost jsme tam zkusili bídy, ale přece bych se tam chtěla ještě jednou podívat. Víte-li, paní Kateřino, že je tomu přes dvacet let, co jsem odtamtud odešla?"

"Léta plynou jako voda; já jsem tu ve Vídni také již dvacet let, a když jsem zde byla den, myslila jsem, že za týden se vrátit musím, nemám-li teskností zemřít. Člověk všemu zvykne," odpověděla paní Kateřina.

"Odkud jste, Anče?" ptal se Hájek.

"Jsem odtud co paní Kateřina: za Prachaticemi z Jelínkova. Já jsem Jedličková, - ale neznaly jsme se, až jsme se náhodou zde v jednom domě, kde jsem sloužila, setkaly a domluvily. Bylo to řízením božím, neboť jsem se brzy potom roznemohla a tu paní Kateřina -"

"Nalej Hájkovi vína, Anče," přerhla jí řeč paní Kateřina, aby nemohla Anča v řeči své dále pokračovati, začala sama: "Jen jako ve snu pamatuju se na tu dědinu ještě, na hory a lesy kolem, jak tam bylo krásně zeleno, když jsme chodívaly na jahody, a že se tam všickni jmenovali Jedličkové. Potom mi rodiče umřeli, bratr dostal chaloupku, oženil se a já vzala uzlík na hřbet a šla do služby do Budějovic, tamodtud jsem se svou paní přišla sem a od té doby jsem tu a všelicos jsem zkusila zlého i dobrého. - Dřevnější léta se mi leckdys o té naší dědině zdálo a tak se mi ve snu všechno představovalo krásně, i ty zelené lesy, - že se mi vždy ráno až zastesklo."

"Já také dlouho nepřivykla, a co mi nejhorší přicházelo, bylo nošení vody ve škopku na hlavě," řekla Anča.

"To stojí každou učení, než tomu přivykne. Radila bych vám, Madlenko, když byste musela pro vodu chodit, dříve se tomu doma učít. To se položí na hlavu měkké kolo vycpané jako věnec a na to se škopek postaví, aby netlačil hlavu a rovně stál. Nejprve se učte nositi škopek prázdný a potom teprv plný a choďte nejdřív doma po kuchyni s ním, až navyknete jistému držení hlavy a těla. Zejtra vám to ukážu," řekla paní Kateřina.

"Děkuju vám; ale což bych nesměla nositi v konvích vodu? Na ty jsem zvyklá, to se lehce nese a také bych pojednou tolik vody přinesla," ptala se Madlenka ostýchavě.

"Má děvenko, to' se rozumí, že byste též tolik pojednou přinesla, ale - všude jiný obyčej a dle toho mají paní už nádoby zřízené. Vidíte, v Praze nosí vodu v putnách, na zádech. Taková putna má svých šedesát liber, a když ji neseš do druhého i třetího poschodí, třesou se ti nohy jako osika a nemáš ducha. Ale nejvíc vody pojednou se přinese v putně, tuto je pravda."

"Není přes věderce, co se u nás všude nosí, to je nejlehčí nošení," mínila Anče.

"Vědra?" ptal se Hájek i Madla.

"Takové vědro," vysvětlovala paní Kateřina, "obnáší za velkou konev vody. Je kulaté jako kbelíček a nahoře má železný půlkruh, kterým se zavěšuje k vázkám. Vážky záleží z dřevce kulatého, uprostřed, kde na vazu leží, trochu prohnutého. Obyčejně jsou vědra z měkkého dřeva, železnými obručemi okovaná, bohatší mají je okovaná měděnými obručemi a tmavším dřevem vykládaná, řetízky kalené. Chudí mají místo řetízku provázky, místo železných háků dřevěné a vědra též jen dřevěnými obručemi pobitá. Když se voda nese, přidržují se řetízky k tělu, aby se vědra nehoupala; jde se s nimi velmi lehko a tíže leží jen na ramenou."

"Všude jiný obyčej a člověk, chce-li s lidmi v dobré vůli žít, musí se mu chtít nechtít podvolit," pravil Hájek. Mezi rozprávkou minula se jídla a Anče začala sklízeti; Michal ale nalil čerstvého vína a pilo se na zdraví, "co koho těší". - Madla se upejpalala, ale na počtu musela si přece zavdat. Víno je rozveselilo. Začali mluvit o rozličných věcech, o obou jich zaměstnání, o známých, jak se tomu neb onomu vede, i o sobě samých. Konečně začal Hájek o chlapcích, které byl nechal v hospodě pod dohledem Jakubovým, a ptal se Michala, zdali by nevěděl o mistru, který by je vzal. "A může to být i jiný řemeslník, ne právě švec," doložil, "jen když bude pořádný a milosrdný člověk."

"Milý kamaráde," řekl Michal, "kdyby mohli ti hoši platit, věděl bych pro ně mistrů deset za jednoho, ale chlapce rok za rok nikdo rád nevezme, kdo nechce z něho udělat domácího otroka; a když se takový mistr vyskytne, u něhož se mají učenníci dobře, hned je rozhlášen po celé Vídni a chasa jen k němu se tlačí."

"Pantáto," ozval se Janouš, "v Myslivecké třídě je truhlář, Krček se jmenuje, ten potřebuje učenníka, povídal to dnes v kovárně našemu mistru."

"Ah Keršek," řekl Michal, nemoha to jméno ani vyslovit; "no pravda, ten je hodný muž a přísný. Jestli je vezme, mohou ti děkovat."

"Povšiml jsem si kolikrát již jeho štítu a myslil jsem si, že musí být hodný člověk, poněvadž má poctivě svoje jméno po česku napsané, ne jako mnozí, kteří si je píšou po německu, že to ani pánbůh nepřečte," řekl Hájek.

"Máte vy ale také jména, kamaráde, že by na nich člověk jazyk zlámal."

"To jen takový neohebný, jako ty máš," zasmál se Hájek. Takové škádlení bývalo časté mezi nimi, proto se však nikdy nerozmrzeli.

"Také se již dnes dva ševcovští učenníci po vás ptali," řekla paní Kateřina; "z Příkopu jsou tuším."

"Vím, vím, slíbil jsem jim něco. Chudáci, chodí to skoro nahé. Byli to zdraví dva chlapci, když jsem je sem loňský rok přivezl, a tak jsou zakrnělí, bídni, žel se na ně dívat," řekl Hájek.

"Kdyby viděli rodiče, co ty děti zde zkusí, neposílali by je sem tak nazdařbůh. Srdce člověku zpláče, když je vidí, jaká to břemena vláčí po tom městě, co se doma napracují, co zimy, co hladu zkusí a co týrání a bití. Je-li mistr milosrdný, je mistrová zlá nebo děti jejich anebo tovaryši. Na učně se vše svezde, vše naloží, každému musí být po vůli. - Učení řemesla je mimotní věc. Jestli se rozstůně, pošlou ho do špitálu a nikdo se dále po něm neohlídne; vystůně-li se, dobře, umře-li - jako by kámen do vody hodil. Pravda, někteří jsou kluci bohaprázdni, ale není divu, když jsou v takové škole."

"To je to nejhorší, že to vyroste jako divá zvěř, že se k ničemu nevedou, že se neučí znát boha ani svět, že je každý sám sobě odevzdán. Co záleží komu na takovém dítěti, jestli z něho co bude nebo ne? Stane-li se zlodějem, potrestají ho; stane-li se hodným člověkem, dobře pro něho. Já kolikrát přemýšlím o tom, ale co platno, nepředělám to. Nemohu než maličkostí některým pomoci, ale to je proti celku jako rosa."

"Kdyby každý tak myslil, pomohlo by to, milý Hájku, ale my ten svět nepřevrátíme," řekla paní Kateřina. - "S děvčaty máte to taky tak; co se jich tu do roka zkazí, které sem přišly, dobré, nevinné! Přijdou sem jako slepé, padnou do ruky dohazovačů nákupních, kteří je prodají kamkoliv. Nikdo se jich neujme poctivě, nikdo nepoukáže jim na propast, do které tak snadno padnouti mohou. Páni nemají k čeledi své srdce, považují služebníka ne za potřebného pomocníka, za člověka sobě rovného, ale za otroka k služebnosti od boha určeného. Kdo v službě nebyl, ten bídy nevidal, říká se a pravda to. Dokud služebník do úpadu pracuje, vidí ho rádi, jak ho ale síly opouštějí, překáží už v domě, kdyby tam byl i věk svůj strávil. Hubují na čeládku, že je špatná: inu, je to dílem pravda, ale kdopak toho vinen? Jak veliké hodiny ukazují, tak malé se po nich spravují. Ale nestrachujte se, Madlenko," řekla paní Kateřina, vidouc v očích Madleniných slze; "není pravidla bez výjimky, je tu i hodných pánů, jako hodných čeledínů. Já také sloužila u zlých i hodných pánů a všelicos jsem prohlídla, ale chvála bohu, přece přese všechno přešla jsem s poctivým vědomím. Když jsem pár zlatých uspořených měla, myslila jsem si, že je přece lepší kousek chleba v svobodě než pečené v službě; najmula jsem se k hodným lidem a prala pro lidi. Brzy mne znali a paní Katy dávali rádi práť. Snad bych se byla později domů vrátila, ale poznala jsem tu toho Němce a ten úmysl můj změnil. Jednou povídal: 'Vidíš, Katy, tys pořádná, dobrá ženská, jakou jsem si přál. Nejsi už mladá, já také ne, ale mám tě rád a jsem dobrý chlap, tedy se k sobě hodíme. Mnoho nemám, ale užívím tě.' Vzali jsme se tedy a jeden ani druhý toho nelitoval, - vid', Michale?"

Michal s usmívavou tváří podal ženě mozolovitou ruku a zdvihna sklenici pravil hlasem pohnutým: "Na tvoje zdraví, ženo!"

Hájek také zdvihl sklenici a mlčky pil, ne ale na zdraví paní Kateřiny, ač ji měl velmi rád.

Bila jedenáctá na svatoštěpánské věži, když Madlenka v malé, čistě spořádané sedničce, kamž ji paní Kateřina byla dovedla, k spaní se chystala. Svléknuši se napolo, přistoupila k oknu, aby, jak doma často dělávala, u okna se pomodlila. Odhrnula záclonku s okna, - ale tu nebyl kvetoucí sad před oknem, tu nesvítil měsíc do oken, ani kousek tu nebylo hvězdnatého nebe viděti. Černá vysoká zeď čněla před oknem, i spustila rychle záclonku a klekla pod malý obrázek Panny Marie, který na zdi visel. Pomodlivši se, zhasla světlo, lehla, zavřela víčka, ale spánek ještě u ní nestál, aby ji pojal ve svoji náruč, ještě před ní stál svět se svými obrazy, kterým se vymknout nemohla. Tu ji táhly veselé družky k hraní a práci, tu žehnaly jí staré ruce, tu se viděla jíti po cizích krajinách, po boku muže dobrého a milého - ba velice milého! - Viděla se jíti v davu lidu, z nichž nikdo ji nepozdravil, mezi vysokými domy, které jako by spadnouti na ni měly, viděla se v kole dobrých lidí a co dále? Spánek zastřel co dále, ukonejšiv ji slibem z milých úst: "Zejtra, Madlenko, se ještě uvidíme!"

II

U kašny na Štěpánském náměstí scházívala se ráno a podvečer děvčata pro vodu. Tam bývala soudná stolice. Tam přetřepala se kdekterá domácnost, kdekterá paní, rodinné tajnosti se tam stavěly na pranýř a mezitím se mluvilo o milovnících, o nových šatech, o vojenských parádách, o Elisium a vycházkách do Prátru.

Jednoho předvečera stál tam jak obyčejně houfek děvčat. Některá měla škopek naplněný stát na okraji kašny, některá ho měla ještě prázdný aneb ho naplňovala. Mezitím rozprávěly vespolek.

Jedna veliká vedla slovo. - "Já ti vždycky říkám, abys se ozvala; byla jsem také jednou u takové paní, která by si byla pro groš koleno vrtat dala a služky nejraději větrem byla krmila, ale já jí pověděla, zač je perník v Pardubicích; zrovna jsem jí řekla, nedá-li se mi najíst, že jí budu krást anebo odejdu."

"No, a dala ti víc jíst?" ptala se jí ta, co též takovou paní měla.

"I holečku, u lakomce nevyhroziš ani nevyprosíš. Vypověděla jsem."

"Naše stará," ozvala se jedna z houfu, "není lakomá, ale držívá visity a nemá na to, a my se potom musíme zato kolik dní postit." - Všeobecný smích.

"Naše je také samá visita, každé boží odpoledne, sotva lžící odloží, běží jako s trudem, aby nezmeškala, třebaš doma stavení spadlo."

"A vy si z toho mnoho neděláte," usmála se jiná.

"To víš, když není kočka doma, mají myši posvícení.

Včera byl beztoho křik u nás, starý to nechce, povídal, že ho ožebračí; ony hrajou v těch visitách ten mist a naše prohrála pětku."

"Dobře na ni; kdyby ji měla dát žebráku, oběsila by se."

"A když nehrajou, tak to lidi pomlouvá," řekla jedna.

"A smáčejí děvečky místo rohlíčků do kávy," ozvala se druhá.

"Do očí jsou jedna druhé jako miliusové, to tak sladce, tak se kloní až k zemi, a jak se jedna od druhé obrátí, nemohou si na jméno přijít," pravila snědá Žofka, dělajíc po paních posuňky.

"Včera naše povídala o tvé paní, Rézo, že je lehká osoba," pravila opět jiná.

"Či tvoje paní mojí paní vážila?" odsekla Réza. "Ať jen mlčí tvá svatá paní, vrabci na střechách o tom štěbetají, že je bečka hříchů."

"Nedurdi se na mě, já jen prodávám, jak jsem koupila," omlouvala se druhá.

"Nekupuj ale zboží ze špatného krámu, rozumíš? - Co z úst tvé paní vyjde, to smrdí čertem, a kdyby se kadidlem od hlavy do paty nakadila, kostelem vonět nebude. Vyříd' jí to, chceš-li. Nechť je moje paní, jak chce, na mne je hodná a špinit ji nedám!"

"Což ty, Rézo, se máš dobře, chtěla bych být na tvém místě," ozvala se jiná; "často dostaneš něco, u nás málokdy co kápne a s těmi dětmi se člověk natahá jako mezek."

"Proč jsi u dětí?" ozvala se jedna velmi sprosté tváře. "Není horší služby. Já byla také u dětí, ale ve dne v noci není pokoje, jdeš-li kam, celé přadeno s tebou, promluvíš-li s kým, už to klazánata doma povědí. Ale já jsem jim kolikrát vyplácala notně a nedělala jsem s nimi žádné třeť. Jednou šel s námi můj amant; paní se to dověděla, a že jí děti kazím; nu, povídala jsem: když je kazím, tak si s nimi choděj sama, a šla jsem pryč."

"To já jim ublížit nemohu, a kdybych neměla děti ráda, tak bych tam ovšem nebyla," řekla první. "V neděli jsem měla jít s Toníkem k Šperlovi a to se nám zrovna dítě rozstonalo, nemohla jsem jít, mrzelo mne to dost, ale když umřelo dítě druhý den, nebylo mi toho líto, že jsem doma zůstala. Bylo chudinka tak hezké! Paní mi dala na šaty a slíbila, že budu moci v neděli s Toníkem jít. - Musím ale domů, spánembohem, holčiny."

"To je dobrý blázínek," povídala si děvčata.

"A jaké má štěstí, ten Toník si vydělá mnoho za týden, pěkně se nosí a je čistý člověk."

"Nevídáno, to je štěstí - švec!" ušklíbla se jedna.

"Přece lepší než voják nebo takový študent, jako ty máš, který smrdí grešlí a přece se za tebe stydí," ozvala se Réza, "ten by mi přišel, ani na stěvíci ho nechci mít, takového milovníka, kterému jsem jen večer dobrá, a když mne ve dne se škopkem na hlavě potká, odbočí, jak by čerta viděl."

Všeobecný smích.

"Což, ty každého přikreješ. Ale mluv si, co chceš, mně je přece študent milejší než lecjaký tovaryšek anebo hloupý kovář," odpověděla študentova, berouc škopek rychle na hlavu.

"A já nedám za rozum tvého milého ani halíř. Ty ale budeš někdy ráda, kdyby si tě nádeník vzal, neřku-li řemeslník, hrdá důro," rozhněvala se Réza, že nazvala kováře, jejího milého, hloupým.

Přišly nové dvě; - jedna mladá, svěžího obličej s džbánem, druhá starší se škopkem.

"Kolikrát už, Dorotko, jdeš dnes pro vodu?" ptala se Réza starší.

"I to pánbůh ví; jen se na moje ruce podívejte, samá rejha, ani nemohu beze všeho chodit mezi lidmi. Už to nevydržím, musela bych zchromnout, potom ještě v zimě spát na půdě."

"To je skoro všude," ozvaly se.

"Když je člověk zdrav, projde to, ale když máte trolení v oudech, potom zkusíte. Je to už proklatá čistota! Já vím, kdyby ten dům náš byl, že by paní každý den ho udrhla od korouhvičky až dolů. Div že jsme ještě komín nedrhly. Celý den se smetákem a já za ní s hadrem a s vodou, a kdyby vodou, ale to všecko louhem a vápnem se drhne. Jinak ale nemáte lepší paní."

"To by musel mít člověk ale železné ruce, aby to vydržel."

"Inu, všude je něco. Vedle nás má paní dvanáctou ten rok; to kozel ví, ona má tu fantasu v hlavě, že jí každá krade; a za měsíc každou vyžene a nedá jí mzdy."

"No té bych pověděla," pravila Réza, "ta by pěkně cárala se mnou na úřad: a teď mi dokaž, a když ne -, pamatovala by na mne, ať jsem nehodna svého jména. Taková služba je už ta nejhanebnější!"

"Ba, když každého má za zloděje; také byla služkou, může vědět, jak bolí takové nařknutí!"

"Beztoho že sama kradla; kdo v tom pytli bývá, jiného tam hledá. - A co ty, Lorko, tvoje slečna má prý hezkého, bohatého ženicha?" ptala se Réza té hezké, co byla přišla.

"Hezký je dost, ale kdyby i bohatý byl, to by si naši slečnu nevzal," odpověděla.

"To je pravda, ta se pro krásu může vyspat. Budeš u ní sloužit?"

"Budu; ženich mi už také říkal. Včera jsem mu dolů svítila a tu mi povídal, že by si přál, abych já byla jeho nevěstou!"

"Kýho šlaka, to bude pěkné manželství!" zachechtala se Réza a ostatní se ušklíply. "Ta tvoje slečna musí být hloupá, že si tě vezme, Lóro!"

"Co si myslíte o mně?"

"Což bychom si myslily? Že jsi holka k světu - a tvoje budoucí paní že je hastroš do zelí, třebaš byla z rodu urozeného; a ten tvůj budoucí pán má oči v hlavě jako já a bude si to také myslet," odsekla Réza.

"I mluvmě o něčem jiném."

"No třebaš o tvójí sukni, že máš hezkou; co tě stála?"

"Dvojku; ale koupila jsem si šaty za desítku. Mám je ušité podle nejnovější módy. Ještě si musím koupit klobouk a šerpu novou."

"Safra, tyť se strojíš, což ti to vynáší?" zeptala se s potutelným úsměvem Réza.

"Kdyby mi to nevynášelo, nemohla bych to mít; já se ráda hezky nosím, však jinou radost člověk nemá!" řekla Lóra, a zavšívši vodu, odešla.

"Počkej, holka, ty oškrábeš kolečka, znaly jsme více takových a nyní jsou na řešetě."

Mezi poslední řečí šel nedaleko nich ševcovský učeň, nesa v ruce pár bot, jimiž okolo boků si pohazoval, hvízdaje si zobecnělou a oblíbenou tenkrát píseň "Popelář". Usmolený byl, palce čili domácí páni, jak se žertem říká, koukaly okny ven z pantofli, lokty blýskal. Z hrubé zástěry mohl se olej táhnout a nohavice režné dosahovaly jen na kotníky. Hlavu měl jako jež a tvář jako diblík. Když přišel k děvčatům, zastavil se, najednou ale hlavu shýbl jako beran, když si chce kolit, rozběhl se a drc mezi děvčata, až se rozlítly.

"Co tě čerti berou, usmolenče! Půjdeš odtud!" křičela Réza, ale i ona musela mu ustoupit, protože jako šídlo mezi nimi se vrtíl, do jedné hlavou, do druhé loktem štochl, třetí dostala botou, - a když všechny od kašny odskočily, díval se na kamennou dlažbu, jako by tam něco hledal, ale najednou pustil se do hlasitého volání: "Lidičky, lidičky, kde jste kdo, sem pojd'te, pohleďte, co se tu stalo!" - Ve Vídni netřeba dvakrát volati. Hned se lidé zastavovali, co se stalo, jeden druhého se ptajíce. Tu vykřikl učeň: "Kuchařky tu vystály důlek!"

"I ty bohaprázdná šelmo, ty habrovino usmolená, počkej kluku!" volaly služky, chtějíce ho za pačesy chytit, ale než k tomu přišly - kdež byl kluk! Pod rukama jim zmizel jako rtuť. Lidé se smáli, ale někteří se také mrzeli, že je měl ševcovský kluk za blázny. Služky sebraly také škopky a šly domů, aby nestály na odiv; cestou ale hubovaly nečistě na kluka. - Mezi davem, který se byl ke kašně nahnul, stálo také mladé, velmi sličné děvče, po němž se ne jeden ohlédl. - Byla prostřední postavy, spíše větší, souměrných, pěkně kulatých oudů, jako by ji z mramoru vytesal. Plet' její byla velmi snědá, ale jako z aksamitu a líčka nejinak než jako broskve. Ústa plná a červená jako karmín, bradička trochu vyhrnutá a čelo jako lupeno liliové. Co však nejkrásnější bylo: oči jako charpa modré, orličí nosejček a černé vlasy, lesknoucí se jako kalená ocel. Měla je s čela za uši sčesané a v týle v uzel bohatý stočené. Na hlavě měla bílý krajkový šáteček, ostatní oděv sestával z tmavých šatů a černé aksamitové kazajky. Vzezření její bylo živé a bystré i bylo viděti, že ji svět těší. O malou chvíli později, co se tam byla postavila, přišla druhá a zrovna u ní zastala. Byla o málo menší, též mladá; hrubý vrkoč světlých, jako zlato lesknoucích se vlasů měla stočený kolem hlavy a vzadu hřebenem připevněný. Táhlé její hrdlo bylo jako labuť bílé, oči modré, snivé, velmi půvabné. Tvář čistá, pěkná, skoro dětinného výrazu. Vyhlížela jako milostný obrázek mariánský. I její oděv byl jen jeánoduchý, ale čistý. Jak při první zastala, zaťukala jí na rameno; ta se ohlédla, usmály se na sebe, daly si dobrý večer, a obrátivše se, šly spolu dále. - "Dobře jim, drchnám, proč nejdou po svých," řekla ta bílá, míníc služky.

"Já když jdu pro vodu a vidím u studně tu soudnou stolicí, raději se vrátím."

"Ani já se k nim nedružím, jakkoli jsou krajanky. Ono to někdy přesoudí živé mrtvé, a já nerada komu ublížím. A kam jdeš, Lenko?"

"Byla jsem na koupi a jdu domů. A kam ty jdeš, Aninko?"

"Byla jsem trochu u panímámy a nyní jdu domů."

"Pojď' mne vyprovodit, můžeš-li, už jsme se beztoho dlouho neviděly."

"Půjdu na kousek, nemusím být doma až o sedmé." I zavěsila se děvčata za ramena a šla po náměstí k Myslivecké třídě. Lidé se za nimi ohlíželi s libostí, a zvláště mužští div že na nich oči nenechali. Děvčata rozmlouvajíce nevšímala si toho, až jeden vyšňořený darmošlap Lence do samé tváře oči vrazil.

"Fi na tě, nestydo!" zvolalo děvče hněvivě, uhnuvši stranou; "toho by si u nás žádný chasník nedovolil; ale zde to plemeno nezná studu!"

"A dokonce když vidí prostší holku, myslí ti panáci, že si mohou vše dovolit," řekla Aninka.

"Vidíš, Aninko, tuto mne nejvíc mrzí, že je člověk služebný za horšího neslužebných považován, a kdyby sebe hodnější a poctivější byl. Proto jakmile budu mít pár zlatých uspořeno, nechci sloužit."

"A co bys začala, když se nemá kdo o tebe starat, tak jako o mne?"

"Víš co nám panímáma povídává, jak se práním živila a jak se jí dobře vedlo?"

"Kdopak má takovou kuráž, a ty bys nezastala, co panímáma, jsi slabá na takovou práci."

"Však nemyslím být pradlenou, umím šít, mohu být švadlenou a žít na svobodě. Chodí k nám do domu švadlena, také mladá a povídala mi, že se dobře užíví."

"Řekla jsi to panímámě?"

"Neřekla a neřeknu ještě, až jednou, ona by se hněvala, že jdu ze služby, a mého stání v tom domě není, ačkoliv se mám dobře."

"A proč?"

"Až jednou vám to povím. A ty jsi spokojená v službě?" ptala se Lenka.

"Jsem; mám pro sebe komůrku vedle kuchyně a v zimě dost teplíčka; práci hravě odbudu a starouškové moji jsou dobří. Starý pán po snídání nakrmí psa a ptáky, paní zalije si květiny, potom čtou noviny a k poledni jdou spolu na procházku; po procházce se obědvá, po obědě každý ve své lenošce pospí, potom přijde starý pan hejtman, náš denní host, a hrajou v karty nebo si něco vypravují, až je večer. Po večeři záhy jdou spát. Tak to máš den ode dne po celý čas, co tam jsem. Nyní čekají staří moji páni syna, který je voják; paní pláče radostí, kdykoliv naň vzpomene, a ustavičně o něm se mnou mluví. Musí to být krásný člověk podle obrazu."

"No jen si mi do něho, Aninko potom nezamiluj," škádlila ji Lenka.

"Kdyby mi roveň byl, řekla bych, že se mi líbí zrovna dost, ale pán se mi nesmí líbit."

"Nedá se poručit, co se líbí, aby se nelíbilo, necht' je to pán nebo žebrák, srdce neptá se po bohatství, nedbá na žebrotu," řekla Lenka.

"Ejhle, tyť mluvíš, jako bys toho zkušená byla?" pravila Aninka.

"Kdo ví, jestli nejsem; ale mluvmě o něčem jiném. Vždyť jsem se tě ještě ani neptala, jestli ti z domu jaké vzkázání poslali."

"Tetka nedbá a mimo ní nemám žádného, to víš."

"Mně Hájek také málokdy vzkázání přinese. Bratr se nestará a otec je starý, psát neumí. Já ale přece neobmeškám k Hájkovi doskočit, zdá se mi, jako bych domov viděla, když jeho vidím."

"Také ho ráda vidím; máme ho ale také zač mít rády!" pravila Aninka.

"Co on pro nás udělal, že sta jeden by neudělal. Člověk to vidí, jak se jiným vede, když sem přijdou jako slepé, nevědouce kudy kam; tu teprv pozná člověk dobrotu, míti k ruce takového člověka dobrého, jako je Hájek, a takovou panímámu, jako je paní Katy."

"Však má také na ni paní Kristina, dohazovačka, co v naší ulici zůstává, zlost nemalou, že jí bere výdělek. Už mi nejdnou vzkázala po kuchařce naší, abych ji navštívila, že by mně ráda něco vyřídila."

"A ty, bylas u ní?" ptala se Aninka.

"Já bych ji neviděla, babiznu; vzkázala jsem jí, aby si nechala vyřízené od cesty. Od ní bych se málo dobrého nadíti mohla."

"My tam máme také takovou jedubabu; ta mne jednou chytila a povídala, že by věděla pro mě místo na sto zlatých, abych vypověděla, že by ode mne ani mnoho nežádala. Já ji ale zkrátka odbyla, že si nepřeju míti se lépe, než se mám. Ani jsem to panímámě neřekla."

"Já také ne; Hájek ovšem říká, svěřte se jen se vším paní Katy, buďte upřímné. Ale ono se přece všechno říci nedá. Kdybych jí to řekla, ona by snad na babu šla a ta by se potom na mně vymstila, raději o tom mlčím. - Ale jakpak se ti líbí, Aninko, Madla?"

"Mně zrovna dost; má něco při sobě, že ji musí člověk rád mít, a zdá se být dobrá. Škoda že jsem až na té Vídni, abychom se někdy večer sešly, ty ji tu máš blízko, Lenko."

"Jsem tomu ráda; mimo tebe neměla jsem kamarádky, ale Madla se mi hned zalíbila. Bude se jí chudákovi asi stýskat. Byla jsem právě u panímámy, když se tam Hájek loučil; Madla plakala a on měl plné oči slzí, když jí ruku podával. Mně se všechno zdá, že Madla Hájkovi více na srdci leží než všechny my, co nás sem dovezl."

"Kdo ví, co jsi viděla, snad je příbuzná jeho," mínila Aninka.

"Ach příbuzná! Takové as příbuzenství je to, že jeho matka a její matka dvě vlastní ženy byly," zasmála se Lenka.

"Inu, Hájek je na místě hodný člověk, a kdyby měl městské šaty, byl by i hezký, ale v tom šatu vyhlíží hrubý. Já bych myslila, že by se Madla k němu nehodila. Co ty tomu říkáš?"

"Já ti povídám tolik, Aninko, Hájek je nejen hodný, dobrý, ale také hezký člověk i v těch šatech co vozka. Když jsem s ním jela, tak se mi zalíbil, že kdyby mně byl řekl: Lenko, já si tě vezmu, byla bych hned řekla ano, aniž bych byla dbala, hodím-li se k němu. Budou-li se rádi mít, nebudou na nic dbát; bude-li se ale Madla na něho dívat tvýma očima, pak se jí ovšem jiní lepší zalíbí."

"Vždyť já si ho vážím co nejlepšího přítele," omlouvala se Aninka; "ale vzít bych si ho nechtěla."

"Já již také jiné myšlenky mám; za rok se mnoho změní. Člověk vidí, slyší všelicos, přijde do všelikých okolností a nabývá jiného rozumu, ale že se mi Hájek velmi líbil, toho nezapřu."

Mezi tou řečí přišla děvčata k Myslivecké třídě a musela se loučit. "Přijdeš beztoho k panímámě, až budeš mít vycházku, mohly bychom si někam vyjít, poprosíme paní Katy, aby s námi šla," pravila Lenka.

"To se ještě smluvíme. Spánembohem; pozdravuj Madlu!"

"Zdravas vzkazovala. Spánembohem," a děvčata podavše si ruce, rozešla se; jedna vešla do blízkého domu, druhá pospíchala na předměstí vídeňské, neboť se již smrákalo.

III

V Myslivecké třídě nedaleko domu, kde Lenka sloužila u bohatého obchodníka, sloužila Madla u bohaté rodiny úřednické. Paní Kateřina ji tam odkázala a doprovodila s jistotou, že se dobře míti bude. Zнала paní co velmi líbeznou v chování a v řeči, a tudy se domnívala, že děvče do lepších rukou přijíti nemůže, paní že zajisté bude s ní vlídně zacházeti; viděla ji také denně v kostele, a tudy si myslila poctivá Kateřina, nábožný člověk že musí být i dobrý. Jakkoli dosti zkušená, tenkrát se přece klamala. Paní Kateřina uvedla Madlu sama do služby a prosila paní, aby jen z počátku trpělivosti měla, že potom v každém ohledu za Madlu stojí. - "No, dítě moje, doufám, že bude ona se mnou a já s ní spokojena," pravila paní velmi přívětivě. Kateřina věděla, že se Madla přičiní, aby se paní zachovala, a tudy zcela uspokojena Madlu v službě zanechala. Poznala ale Madla záhy, že není vše zlato, co se svítí, ani svato, co se vidí. Pod zevnější uhlazeností, líbezností a citlivostí kryje se začasť největší sprostáctví, surovost a prázdnota srdce. Tak to bylo i u paní, u níž Madla sloužila. - V společnostech, před cizími, nebylo cituplnější, milostnější paní nad ni, po domácku ale byla jiná.

Madla záhy cítila se nespokojenou. Služka obyčejného druhu byla by spokojena bývala, neboť měla dosti jíst i práce nebylo přemoc, plat slušný, než jemnocitná Madla raději byla by více pracovala a méně jedla, ale při vlídné, dobré paní. Ale ta paní nebyla vlídná. Hned první den slyšela tolik nadávek a klení, že jí vlasy vstávaly. Jaktěživa to doma ve vsi neslyšela; tak nenadával ani obecní sluha stádu, když mu nechtělo se řadit, jako milostpaní. Druhá služka se ovšem paní za zády vysmála, ale Madle bylo při tom ouzko; ale mlčela. Zvyklá jsouc z domu při práci zpívati, z počátku několikrát začala svoji oblíbenou: "Ach není tu, není," dílem aby srdci ulehčila, dílem aby práce rychleji od ruky upadala. Jedenkrát pán ji poslouchal a pravil paní: "Tot' jsme ještě neměli tak veselé služky, tak hezké a pořádné, jen si jí váž!" Ale to si dal ubohý pán, ta mu vybrala z kapsy drobečky! Od té chvíle měla Madla ještě hůře. Když zase jednou maně do zpěvu se pustila, přiběhla jí dceruška vyřizovat, aby neškvékala, že to nemá mama ráda. Madlenka se zapálila, slze vstoupily jí do očí a umlkla jako skřivánek, když naň padnou mrazy. - A přece zpívala tak pěkné písně a hlas měla jako zvonek - ach Hájek byl by ji poslouchal celý den!

Paní měla vše pod klíčem a dle potřeby vydávala, i chléb, což bylo Madleně nejdivnější. Když někam šla, zamkla kde jaká skříň a klíče od světnice vzala s sebou. To vzpomínala vždy Madla, jak doma z celé vsi na pole odešli, chalupy jen na petlice zavřeny nechavše se vším všudy nábytkem. A nikdy, aby se bylo co ztratilo! Ta nedůvěra ji velice trápila a dokonce ony obojetné narážky, že je té neb oné věci málo nebo že se nedostává peněz. Madla se ovšem vždy hájila, neboť jí tím k srdci saháno, ale paní přece vedla svou. Jedenkrát, když zase Madlu týrala a ona se hájila, pravila úsměšně: "Neboj se, jsi Češka, před Čechem se beztoho každý hřeb třese." - "Ale jiný ho vytáhne," odsekla druhá služka, též Češka, které, ač hrubá a

sprostá byla, přece se to dotklo. Jako by sršeň píchl, tak sebou paní trhla, a otočivši se po služce, dala jí políček.

"Ty mne bít, ty - počkej, já ti ukážu Češku!" zvolala služka, hřmotná, velká osoba, a popadnuvši paní, chtěla stejně stejným splácet, ale Madla vrhla se mezi ně a služce nedala. - Paní soptěla, ani slova nemohouc promluvit. "Štěstí máš, ty draku, že tě Madla uchránila, já bych ti byla dala zloděje, abys podruhé dala pokoj a byla ráda, že ti poctivá Češka slouží." Na práci ani víc nesáhnuvši, sebrala svoje šaty, ukázala paní, že nemá nic jejího, svázala je, a přehodivši je přes sebe, pravila: "Mám tu ještě za měsíc mzdu, ale nechci nic od tebe, dej to na modlení za sebe, aby ti pánbůh hříchy odpustil, máš jich hodně na svědomí!" Paní křičela, že ji bude žalovat, že nesmí ani krok, - ale služka ji odstrčila, dala Madle sbohem a s napomenutím, aby raději cihly dělat šla, než takové sani sloužila, vyšla ze dveří.

Paní se z toho rozstonala, ale neřekla pánovi proč, neboť on byl spravedlivý a byl by jí zajisté takové důtky přál. Měla vlastně Madleně být povděčná, že ji uchránila výprasku a v nemoci ještě ošetřovala, ale ona neuznávala za potřebné služce býti povděčnou za něco, aneb jí šetrnost jakou prokazovati; to jmenovala zahazovati se. - Ani děti nesměly s Madlou do rozprávky se pouštět mimo to, co býti muselo; vždy jim říkala že se nesluší, aby se služkou mluvily, že se naučí jen sprostým řečem. - V domě bylo vše německé, jen druhá služka byla Češka a paní trochu česky mluvila; paní Kateřina myslila, že se Madla takto nejrychleji německy naučí, i spoléhala na paní, že jí někdy napoví, ale paní jen z počátku, dokud musela Madle jasně povědět, co chce, česky to řekla; jakmile Madla trochu porozuměla, česky na ni nepromluvila, a když někdy v pochybnostech byla, tu hned paní: "No, což sis to nemohla již pamatovat, tupá lebko česká!"

V takové škole byla Madla. - Někdy myslila, že musí udělat jako ta služka, sebrat vše a odejít. Všecka trpělivost jí přecházela; čest osobní i cit uražené hrdosti národní, který doma neznala, ji k tomu popouzel. Obyčejně, když večer na lůžko lehla, začala přemýšlet. "Bože," naříkala si, "pročpak ta paní Češkám laje, jako by se z matky nerodily, jako by slunce na ně nesvítilo a bůh jim otcem nebyl? Proč nám spílají, jako bychom nejhorší byly?" Tak si naříkala, ale srdce její prosté, ke každému upřímné, nemělo pojmu o zášti, která hubí národy. - Paní Kateřina o všem tom ničehož nevěděla; Madla ostýchala se jí to říci, bála se, aby paní Kateřina jí viny nepřikládala, když se o pravdě přesvědčit nemohla; paní mluvila vždy o Madle, když na ni řeč přišla, jako by zlata ukrajoval. Bála se, aby jí neměly za choulostivou a že to hanba nevydržet ve službě. Lence a Anince si také nenaříkala. - Aninka byla spokojená, myslila tedy Madla, že jí neuvěří, a Lenka měla vždy tolik co povídat o sobě, že Madla při jejím povídání zapoměla na své, a tak neměla nikoho, komu by se byla svěřila. Hájek? Hájek by byl jediný býval, kterému by se byla svěřila, ale byl daleko a záviselo od nákladu, zdali za dlouhý neb krátký čas přijede. - První čas nechtěla se Madlenka od svého kroje odloučit, již proto, že ji Hájek za to prosil, ale jak vešla na ulici, lidé za ní se dívali, že se až vždy zapálila. Myslí chudák vždy, že je počerněná na tváři nebo že má na sobě cos v nepořádku, až jí stará Anče vysvětlila: "To se tak po vás dívají, že jste pěkná červená a k světu podobná, zde máte ty holky jako z tvarohu a potom vám ten váš kroj sluší." Když to řekla paní Kateřině, radila jí, aby si pomalu kroj měnila a se trochu po městsku nosila, že nebude tak nápadná. Madla ji ale jen tak dalece poslechla, že si dala šít kabátek, jako Aninka nosila, a sukně že zdloužila; žihon ale nechala. Ačkoli jí to dobře slušelo, přece by byla raději zůstala v svém selském kroji. Proto se ale lidé, když šla po ulici, přece za ní ohlíželi. - Když šla do trhu, vždy stavila se na otčenášek v kostele a vždy jí to přicházelo přepodivné, že lidé s koši a lecčím skrze kostel procházejí jako skrze průchodití dům.

Nejbližší kostel měla svatého Jana Nepomuckého a do toho vždy chodila k patronu českému. Po prvé tam šla právě na den sv. Jana; vzpomněla, jak doma v předvečer již zpívali u sochy pod lipami, jak děvčata sochu kvítím krásli; ve Vídni ani známky o svátku, jako všední den; divně jí to přicházelo. Šla do kostela s paní Kateřinou a s Ančou. Kostel byl pln lidu, jak bylo vidět, nejvíce z pracující třídy; všichni byli svátečně přistrojeni. Okolo obrazu sv. Jana na postranním oltáři byl nový věnec, dar to od několika paní českých. Byla tichá mše; po mši obětoval kněz několik otčenášů za zemřelé. On začínal modlitbu německy, ale lid dokončoval česky. Když odcházel kněz od oltáře, tu zasedl k varhanám jeden z mužů, kteří na kruchtě byli, starý bělovlasý pán, a začal hrátí nápěv známé svatojanské písně a po celém kostele zaznělo radostné: "Svatý Jene, patrono české země!" - Když šly z kostela, viděly starého pána před kostelem, obklopeného několika muži, kteří mu děkovali. "To je učitel jeden, muzikant, Čech; každý rok sem přichází zahrát píseň ke cti našeho patrona českého," pravila paní Kateřina Madle.

Jindy ale nezaslechla Madla ani píseň českou, ani modlitbu, ani kázání v žádném z okolních kostelů. To jí tak divně přicházelo, že příšedší z kostela, bylo jí, jako by tam nebyla bývala. Slyšíc kázání německé, zdálo se jí, jako by neslyšela slova božího; a nejvíc litovala, že si ani zazpívat nemůže v kostele. Říkala to také paní Kateřině a ta jí slíbila, že půjdou jednou na české kázání k Matce Boží na Schodech. Ale trvalo to dlouho, než se to stalo, neboť Madla nemohla se odprázdnit právě o šesté hodině ranní, kdy kázání bylo; k tomu bylo i hezký kus cesty do českého kostela. - Aninka, která sloužila na Vídni, také si paní Kateřině stěžovala, že má tak daleko do českého kostela, že sotva jednou za rok na české služby boží přijde.

"Milá holka," řekla paní Kateřina, "to si mnoho a mnoho Čechů na to stěžuje, že neslyší slovo boží ani za rok jednou. Zde aby byly tři kostely české."

Co Madlu také velice trápilo, bylo to, že se o bratru nemohla ničehož dovědět. Hájek se poptával, paní Kateřina, Michal, Anča i Janoušek se pídili po něm, vyptávali se, kde jen věděli, ale žádné stopy. I Strnad a Stehlík, kteréž Hájek na řemeslo truhlářské dal a mistr Krček přijal, poptávali se po chlapcích, kteří byli Vavřínové. - Našlo se několik Vavřínů i Lorenců, jak je překřtili ve Vídni, ale žádný Vavřínek Záleský, pocházející z Jesenice. Nemyslila už Madla jinak, než že mrtev je, a co zemřelého oplakávala ho a každý večer, když se před spaním modlila na růženci, který jí tetka byla dala, vzpomněla s otčenáškem na ubohého Vavřínka. Ložnice Madlina byl malý sklípek při kuchyni; z kuchyně padalo tam trochu svitu skrze malé okénko, ale navzdor tomu v pravé poledne tma tam bylo. - Stálo tam lože ne velmi vystlané, při loži židlička a malinký stůl. Za ložem na rohatině visely Madliny šaty a pod rohatinou stála její truhla; nebylo tam k hnutí. - Na stolečku měla Madla kytičku ve skleničce státi. Květin byla milovnice, jakož vůbec děvčata na venku ráda květiny mají a i v zimě v kruhulích je pěstují. - Madla ve Vídni také si koupila květiny, ale ony jí v několika dnech ve sklípku zhnuly a v kuchyni je mítí nesměla; kupovala si tedy přes den čerstvou kytičku vždy od mladého děvčátka, které sedávalo s květinami v průchodním domě blízko náměstí. Mluvila skoro jako česky a byla vždy velmi bledá a vyschlá. Jednou se jí začala Madla vyptávat a dověděla se, že jsou její rodiče Slováci, že mají mnoho dětí a velkou bídu a že všcky bydlejí pohromadě v malinkém sklípku. - Bylo líto Madle ubohé rodiny a druhý den vzala několik kousků oděvu, něco peněz, co pro Vavřínka schovávala, a děvčeti to dala. - Třetí den, když zase kytičku kupovat si chtěla, děvče mělo již pro ni nejkrásnější ze všech stranou odloženou a dokonce zaplatit si jí nedala. - Od té doby Madla začasté dárek děvčeti přinesla i od jídla a děvče mělo pro ni vždy nejpěknější kytičku, na kterou i paní s jakousi žehravostí hleděla. - Madla mohla to udělat, ona nedbala na parádu, která se začínala i mezi služkami vzmáhat, ona nenosila klobouky, drahé šaty, šály, šperky a podobné věci, za

kteří mnohá nejen mzdu celou, ale i poctivost dala. Madla nosila se jednoduše, a proto dobře vystačila se mzdou, ba ještě mohla uspořít neb radost nějakou způsobiti si za to, což také činila dle dobrého srdce svého, nemyslí ještě spořít na stará kolena.

Jakkoli Madlina ložnice malinká a tmavá byla, přece to byl její nejmilejší koutek v celém domě, chrám to její nevinné poesie. - Když vše ulehlo a s prací hotova byla, vzala si kahanec a šla do svého sklípku. - Někdy si pro sebe něco pracovala, polohlasně přitom prozpěvujíc, obyčejně se ale napolo odstrojila, sedla na lože, nohy podepřela o stoličku, hlavu o dlaň a oči upřela chvíli na vonnou kytici, chvíli na plamen kahance a chvílema je i zavřela, aby obraz v duchu tanoucí tím jasněji viděla. Dívala se na kytici, připomínala si vždy domácí zahrádku, veselé družky, zelené louky, viděla je kositi trávu, hrabati seno, slyšela veselé jich zpěvy; viděla tetku seděti podvečer pod okny, viděla sebe zalívat záhonky květinové. - Viděla, jak to chodí kolem plotu, tu kmotra, tu strýc, tu některý chasník, pozdravujíc a zastavujíc se na slovíčko. Viděla vraceti se chasu z pole, slyšela zvonění zvonců krav jdoucích před stádem, celý ten živý ruch a šum, jaký bývá večer v dědinách, stál před ní a zněl jí do uší. - Když si ale vzpomněla na strašidlo, co ji z domů vyhnalo, zachvěla se, a zavrouc oči, rychle k utěšenějšímu obrazu se zanesla, k obrazu, s nímž ráda a dlouho se duše její obírala. Neproněsla ústa její jediného slova, ale sladký úsměv okolo pootevřených rtů a vroucí, touhyplný pohled prozrazovaly, koho Madla v duchu před sebou vidí. - A náhle zastínila se tvář její, z prsou vyvinul se povzdech a z úst tichá slova: "On z takové živnosti a já chudobná, ne, ne, to nemůže být! Byla to jen útrpnost, on jen dobrý, vždyť Lenku, Aninku také rád má; ach, jak jsem bláhová." - A vždy se oko její zasmušilo a slzy je zalily. - Bláhová Madlo!

IV

Hájek nerad z Vídně odjížděl, a kdyby po jeho bylo šlo, od Tábořské linie by se byl nazpět vrátil; - ale musel dále. - Ani se mu ta cesta nezdála touž býti, kterou byla, ani se mu zem tak nezelenila, ani mu slunce tak nesvítilo, jako kdy Madla vedle něho kráčela. - Jindy si po cestě zpíval, hvízdal, s Jakubem promluvil, s psem si pohrál, okolo koní s potěšením obcházel, a to nic. Zamyšlen šel podle vozů s čelem zamračeným, jako by s něho přšet mělo. Jindy, když přijel do hospody, bylo ho plná hospoda; tu s hospodským promluvil, tu stávil se u paní hospodské, aby jí pověděl, o čem by ráda slyšela, a každý rád ho viděl a vítal. On byl sice stejně přívětivý a zdvořilý ke každému, ale přece se mnozí ptali Jakuba, jestli neměli ve Vídni nějakou nehodu, že pantáta tak rozbroukaný se vrátil. Jakub ale vždy, že neví o ničem, že je pantáta vždy stejné mysli. Lhal Jakub; on nejlépe věděl, že nebyl pantáta tím, kým býval, ale myslil si, co je mi do toho. Bylť poctivá duše a pantátovi zcela oddán. Lidé soudili o Jakubovi, že nejídal vtípnou kaši, ale nebylť on bez filipa, ač mu to na čele psáno nestálo. - Všelicos myslil si, když viděl pantátu veselého jeti do Vídně a zamyšleného domů se vraceti, ač se zdálo, že si Jakub ničeho nevšímá mimo čtvero kol u vozu; dobře on si všeho všiml, ale nevykládal hned, co věděl, na krám. Viděl Jakub dobře, jak si Hájek Madlino psaníčko, co domů tetce posílala, za řádra schoval a všechny ostatní cedulky do opasku; viděl, jak si je na cestě nejednou vytáhl, na ně se díval a zase za řádra schoval. - Už je pravda, pomyslí si Jakub, že ta láska z lidí bláznů dělá, i ten pantáta zabředl až po uši. No, nepřejmu mu, aby ho ta panenka tak odbyla, jako mne má. "Hej, čihy, naruč!" volal na koně, bičem práskaje, neboť přijížděl cizí vůz. Hájek také hned hřebce obracel, neboť ti rádi po cizích koních kopali i na silnici. - Když vůz zajel, šli Hájek a Jakub podle sebe.

"Škoda, že nevozíme i z Vídně tu chasu, jako ji do Vídně vozíme, člověku je veseleji na cestě, když to tak okolo běhá. Kterakpak asi těm ptáčkům se tam povede?" - "Mají hodného mistra, jestli budou poslouchat, mohou z nich být hodní lidé," řekl na to Hájek.

"No, někdy se ti hoši vydaří, a co zkusili, přijde jim k dobrému; snad se také z těch dvou ptáček něco hodného vykreše. Huř bude asi panně Madlence, než zvykne..."

Hájek začal hřebce po kýtě hladiti a neřekl ani slovíčka. Jakub, jako by si toho nevšímal, dále pravil: "Ale ony jsou ty holky jako vrby, hned se to všude ujme, zvlášť ve Vídni se jim líbí. Je tam rozličné podívání a potom umějí tam mužští děvčatům růžičky sázet, zvlášť hezkým, a to se děvčatům líbí. - Jsou to šelmy, ta děvčata!" doložil Jakub, bičem v povětří zašvihnuv.

"O tom šelmovství ty asi málo tak víš jako já," usmál se Hájek.

"No, pantáto, nepřál bych vám, abyste tolik o něm zvěděl jako já," odpověděl Jakub.

"Cožpak tě některá ošidila? Vždyť jsi se nikdy o tom ani nezmínil?"

"Není to podle toho, abych se mohl pochlubit, raději mlčím, lidé by se mi ještě vysmáli. Před vámi, pantáto, nemusím mít ale tajnosti. - Když jsem ještě s Podhájským do Prahy jezdil, seznámil jsem se tam s holkou, která se mi tak zalíbila, že jsem bez ní býti nemohl. Byla z naší krajiny a sloužila v Praze v domě, kde jsme stávali. Každý říkal, že je hezká, ale mně byla nejkrásnější na celém světě. Ačkoliv jsem nehezký a v přirovnání k ní ošklivý byl, přece mi říkala, že se jí líbím a že mne hned z počátku opravdu ráda měla. Velmi ráda se strojila a líbilo se jí, že se lidé po ní ohlížejí, což se ale mně nelíbilo; přál jsem jí to a těšil se tím, že si ji z Prahy odvedu a potom že takové věci odloží. Proto jsem se přičiňoval, abychom se mohli co nejdříve za sebe vzít. Ale nedojel jsem, milý pantáto, polámaly se mi váhy, zvrhl jsem do bláta! Jiný se děvčeti zalíbil, hezčí než já; nosil se pansky, uměl ji hodně balamutit, a to se jí líbilo; sprostého vozku odbyla. Vida, že mne oklamala, pustil jsem od uzdy a nechal všeho být. Nechci říci, že by mně to bylo jednostejné bývalo; dlouho mne to žralo. Ani když k vám jsem přišel, zapomenout jsem na ni nemohl, ale nyní je mi už pěšky jako na koni. Odpustil jsem jí; byla dost trestána!"

"Vdala se?" ptal se Hájek, útrpně na Jakuba pohlédnuv.

"Na půl kola, jak se říká," odpověděl Jakub trpce, švihnuv si bičem.

"A nevíš nic více o ní?"

"Nic; domů nejdu a v Praze jsem nebyl, co jsem u vás; a kdybych i býval, nechci o ní slyšet, ani ji vidět." - Jakub umkl. Hájek také mlčel; Jakubovo vypravování nemile se ho dotklo; začal přemýšlet o sobě a o Madle. Viděl ji tak krásnou, roztomilou, hodnou a sebe proti ní nemotorného, nejapného, nehezkého; ona mladá v prvním rozkvětu, on starý mládenec; jindy se smával, když ho matka tím k ženění pohnati chtěla, nyní cítil olověnou toho tíži. Když si to vše rozmyslil, zdálo se mu nemožné býti milovánu od děvčete jako Madla. Bylť si ovšem vědom, kdyby jeho ženou byla, že by vroucí svojí láskou vše jí vynahradil; ale což platno, kdybych i život pro ni dátí chtěl, nebude-li ona libost ke mně míti, pokračoval ve svém rozjímání. Z tajného koutku srdce ozýval se ovšem vždy hlásek, který mu připomínal mnohý láskyplný pohled, mnohé důvěrné slůvko a odvětěný potisk ruky, který mu na mysl uváděl rozličné ty malé důkazy vzrůstající obapolné náklonnosti, drahé to kaménky, z nichž si milující chrámek lásky budují. Rád by byl hlasu tomu věřil, ale netroufal poddávati se naději; jako Madla náklonnost jeho více útrpnosti přičítala, tak zase Hájek důvěrnost její opuštěnosti přičítal a tak se bláhoví obelhávali. Hájek ale, zvlášť co mu Jakub nehodu svoji svěřil, umínil si pevně neprozraditi se Madleně dříve, dokud by se nepřesvědčil, že si zůstala stejná, pak se

jí chtěl teprv zeptati, zdali ho má vpravdě ráda. "A jestli ji nedostanu, nechci žádnou," byl vždy konec jeho rozjímání.

Když přijížděl Hájek třetího dne k večeru k Malé Skaličce, zdvihla se nedaleko silnice pod stromem sedící ženská a rychle k Hájkovi přikročila. Byla to stará Bětka. "Pozdrav vás pánbůh, pantatínku, už od poledne tu čekám na vás, ale jen když jsem se vás dočkala. Copak Madla, vezete nám vzkázání?" ptala se, uchopivši Hájka za ruku.

"Nesu vám psaníčko a pozdravení všem," řekl Hájek a sáhl za vestu, ale prázdnou zase ruku vytáhnuv, pravil; "Pojďte na kus cesty se mnou, můžete-li, budu vám o Madlence povídat, co nemohla napsat. Potom vám dám psaníčko."

"I ty můj světe, jakžpak bych nešla, vždyť se už ani dočkati nemohu, abych slyšela, kterak se té holce vede," odpověděla Bětka všecka potěšená.

Hájek začal Bětce v krátkosti vypravovat, jak se do Vídně dostali, o paní Kateřině a co vůbec tetce věděti třeba bylo; co se jeho týkalo, to vynechal. Bětce neušlo ani slůvka a ustavičně měla se co ptáti. - Když už z většího dílu všecko byl pověděl, ptal se jí, zdali rodiče Madliny vědí, kde Madla je a co tomu říkají.

"I to už ví celá ves, že je Madla ve Vídni, jenže neví nikdo, u koho slouží, a ani my nevěděly, ale také nyní nepovíme; matka se nehněvá, ale otčím ji ani viděti nechce a jen se drží mlynáře, toho bezbožníka. Tetka má strach, neboť se vyslovil mlynář, že on Madlu najde i ve Vídni a že ji musí dostat, a slyšíme, že hodlá prodat mlýn. Jen jí řekněte, pantatínku, aby se měla na pozor. - Však ona ji tam tetka dlouho nenechá. Vám to mohu říci, pantáto, on by ji rád rychtářův syn Tomeš, oni vědí, že jí tetka všecko dá upsat, myslí si tedy rychtář, že by Tomeš dobře sedl. Tetka by to také ráda viděla, Tomeš je čistý hoch a z dobrého chování a usilovný; je asi o rok starší než Madlenka."

"A má ho Madlenka ráda?" ptal se Hájek kvapně.

"To na dobré svědomí pověditi nemohu, kdož může člověku do srdce nahlédnout; pokud vím, nedávala Madla žádnému přednost. No ale, co není, může být, až se domů vrátí," mínila Bětka a vypravovala ještě mnoho, jak se všem stýská, jak tetka vstávajíc lehajíc na Madlu vzpomíná a konečně se ptala na Vavřínska. Slyšíc, že o něm nikdo neví, litovala ho. Když přijeli do Malé Skaličky, dal Hájek Bětce psaníčko, řka jí, aby si záhy odpověď přichystaly, že se dlouho doma zdržovati nebude. Bětka děkujíc mu odešla a on hlavu plnou nově znepokojujících myšlenek jel dál.

Stará Hájková měla syna svého velmi ráda, a když přijel domů, bylo vždy v statku jako o hodech. Sousedé také přišli navštívit ho a on zase přicházel v létě do besedy pod stromy před hospodou, v zimě sešli se v hospodě. I starší sousedé rádi ho poslouchali; noviny, které on domů přinesl, byly jediné, co po celý rok v dědině slyšeli. Tenkrát očekávali ho s toužebností sestra jeho a mladý Záruba; od slova jeho záviselo jejich štěstí. "Jen dočkejte chvíle, já s Jiříkem sama nejdřív promluví," řekla jim matka ráno, když přijel. Jakkoli Hájek znáti na sobě nedal, co ho bolí a hněte, matka přece viděla, že mu něco vězí v hlavě. - Ptala se ho, ale on že nic. - Šla s chytrou na Jakuba, jako již několikrát udělala, ale s tím se vždy špatně potázala. "To je chlap, ten Kuba," říkala dceři, "já do něho mluvila jako do dubu, a není možná slovo z něho vyrazit." Vědouce, že má Hájek leccakých starostí při svém zaměstnání i také mnoho vydání, přičtly tomu jeho zasmušilost. - Celý den s ním matka sama nemluvila.

Po večeři, když odešla čeládka i sestra ze sednice, zůstal Hájek ještě sedět. - Matka šukala po sednici a Hájek držel střenku nože mezi prsty a cinkal jím o stůl, myslé přitom na Madlenu, jak by jí to slušelo, kdyby seděla vedle něho co hospodyně. Tu přisedla matka k stolu a hned mu nůž z ruky vzala, řkouc: "Ani to slyšeti nemohu; copak nevíš, že tím nouzi voláš do stavení? To nebožtík tatík nikdy nedělal."

"Já nevzpomněl, že to nemáte ráda, mamičko," usmál se Hájek, nevytýkáje matce pověrečnost, co by jinému byl neprominul.

"No, no, vždyť já nic neříkám. Ale Jiříku, mám něco na srdci a ráda bych, abys mne vyslechl," řeka po chvíli matka.

"Jen mluvte, mamičko, rád budu poslouchat," pravil Hájek, neočekáváje nic jiného než domluvu, aby se oženil; tehďáž se ale zmýlil.

"Včera tu byl starý Záruba," začala matka, "a říkal mi o Markytu pro Jeneše. Já mu neslíbila ničehož, řekla jsem, až ty přijdeš, co tomu řekneš. No, co tomu říkáš?"

"Ale, vždyť pak je Markyta ještě dítě?" divil se Hájek.

"To se ti zdá, vždyť bylo Markytě deset roků, když otec umřel, od té doby jde už na sedmý rok, bude jí tedy sedmnáct, Jenešovi je čtyryadvacet, to je tak nejlepší, a je přísloví ‚syna ožeň, kdy chceš, ale dceru vdej, kdy můžeš‘. - Zárubovic jsou hodní lidé, Jeneš jediný syn, nemůžem si nic lepšího pro Markytu přát."

"Jestli si to i Markyta přeje, nemám proti tomu ničehož, Zárubova rodina je hodná."

"To víš, Jiříku, že bych ji nenutila, kdyby sama nechtěla, ale oni se jeden v druhém jen zhlíží. - No a tedy, když jsi i ty srozuměn, mohou být námluvy, dokud tu budeš, a po žních svatba. - Ach Jiříku, jak ráda bych i tebe viděla ženatého! Jsem stará, dlouho-li budu ještě trvat? Kam se potom poděje tvá domácnost, když Markyta ubude? - Nevšiml sis Jenešovy sestry Verunky? - Je to hezká, hodná holka, jsou s naší Markytou v jednom stáří."

"No, k té bych se s mým stářím nehodil, mamičko, dle vašeho mínění, neboť jsem o sedm roků starší než Jeneš; - to by tedy mezi námi byl velký rozdíl!" usmál se Hájek potutelně.

"Pár let sem, pár let tam, to se vyrovná, když se mají dva rádi, vždyť je průpověď, že je nejlepší rozdíl let, když, chlapec na louce, děvče v kolébce' je. Poslechni, Jiříku, mojí rady, vezmi si Verunku, dobře uděláš a já budu mít hlavu spokojenější."

"Já vím, mamičko," řekl Hájek a vzal matku za ruku, "že nechcete, abych se oženil jen kvůli vám, ale kvůli sobě; prosím vás tedy, nedomlouvejte mi více, abych si vzal tu neb onu. Verunka je hezká, hodná, ale za ženu ji nechci. Já už volil, mamičko, - dle srdce svého -, jestli tu nedostanu, nechci žádnou!"

"Jiříku, synu, snad ne Víde -"

"Nebojte se, mamičko," přetřhl jí slovo Jiří, "není Vídeňáčka, ani měšťka není; je ze stavu našeho, hezká je a tak hodná a dobrá, jako vy jste, mamičko."

"A proč si ji tedy, Jiříku, nepřivedeš, když myslíš, že s ní šťastný budeš?"

"Však musím dříve vědět, jestli mne ráda má?"

"Jak pak by tě neměla ráda?" mínila stará. Hájek se tomu usmál, a že právě do sednice Markyta vešla, šeptal matce, aby ho neprozrazovala. Nevěděl, jestli to dělal ten nevěstský stav, či si nebyl sestry dříve tak všiml, zdála se mu mnohem větší a hezčí než dříve. I potáhl ji k sobě na lavici a matka jí svěřila, co se bylo stranu ní ujednalo. Zůstala jako kalina a slze vyhrkly jí z očí - slze to, co oči nekalí. Druhý den byly u Hájků námluvy a hned po žních ustanovilo se, že bude veselka.

V

Byla neděle a krásný den. Madlenka měla celého půl dne svobodno, na což se celý týden byla těšila, neboť bylo umluveno, že půjdou s paní Kateřinou a Michalem do zelena. Lenka měla také jít, ale Aninka nebyla ve Vídni. Vůbec změnilo se mezi těmi děvčaty za krátký čas leccos. Aninka stala se smutnou, aniž kdo věděl proč, a Lenka nebyla ve službě, ale bydlela u jedné rodiny paní Kateřině známé, živic se šitím bílého prádla. Paní Kateřina nechtěla z počátku ani slyšet, aby Lenka ze služby šla, ale vidouc, že má tvrdou hlavu jako z ocele, a obávajíc se, aby na jiného se neobrátila a do špatných rukou nepřišla, zaopatřila jí místo i o práci se jí starala.

O tom ale paní Kateřina nevěděla, že má Lenku rád mladý muž, syn bohatého fabrikanta, a ona že má jeho ráda a kvůli němu že ze služby šla; viděla v Lence jen vzdornou, hrdou náuru, která nechce poslouchati. Madla o tom věděla, ale prozradit ji nechtěla; než sama nejednou jí domlouvala, aby si nezačínala s pánem, že bude nešťastnou. - "A kdybych i věděla, že budu s ním nešťastná, přece ho nenechám," říkala Lenka. - "Já se ale nebojím, že mne zklame, on je počestný hoch a poctivě mě miluje. Řekl mi, jestli mu rodiče nedovolí vzít si mne, že půjde z domu, že si najde jinde práci a přece si mne vezme. Já pracovat také umím, proč bychom se tedy nevzali?" - Madla musela vždy umlknouti; vždyť z vlastní zkušenosti věděla, že marná věc zrazovati, co komu milo, byť i napůl hnilé bylo.

Paní Kateřina, dověděvši se skrze Anču, že Madlenka nemá tak dobrou službu, jako ona mínila, velice se mrzela, ale vážila si Madly tím více za to, že se ani slovíčkem nezmínila. Když Lenka ze služby vystoupila, nabídla paní Kateřina Madle, aby šla na její místo; mínila jí dobře, ale Madla nešla. Trpělivost její, dobrota i všechny ostatní dobré vlastnosti přinutily zlou paní Madly si více vážiti a také vskutku se poznenáhla stávala vlídnější, netýrala ji lehkovážně a jednou, když si Madla maně zaspívala, ani jí to nezakázala. - Madla také pozorovala, že se paní změnila, i byla tomu ráda; a že již také zvykla domácnosti, nechtěla službu opustit. - Když si byla Madla práci odbyla a do jednoduchých, ale hezkých šatů, které si byla pro Vídeň zjednala, se ustrojila, šla k paní Kateřině. Paní Kateřina byla již oblečena - jen čepec vzít; pan Michal, vysvlečen z kabátu, seděl u stolu a kouřil. Janouše Anče kartáčovala. "Dej pánbůh dobrý den!" pozdravila Madla vstupujíc.

"Dejž to pánbůh i vám!" odpověděla paní Kateřina, Madlu přívětivě vítajíc; potom, kolem dokola si ji otáčejíc, pravila: "Hezky vám to sluší!"

"Já vždy říkám, že je Madla kapitální holka," řekl pan Michal, Anče ale vrtěla hlavou, a že prý ten selský šat lépe sluší.

"Toť je tak, v čem se kdo zrodí, do toho se hodí, ale dokud je Madla zde, lépe když se takto nosí, nedělá to tak velké oči lidem," usoudila paní Kateřina.

"On vlastně nedělá lidem oči ten šat, jako něco jinšího," usoudil pan Michal, dívaje se potutelně na Madlu svýma veselýma očkama.

O chvíli přišla za Madlou i Lenka. Byla též jen jednoduše ustrojena, ale měla slaměný klobouček, který jí dodával panštějšího výrazu a kromě toho dobře jí slušel. Paní Kateřina se na ni s libostí podívala, a ačkoliv neřekla ani tak ani tak, přece myslila si v duchu: tomu tělu příšluší lépe hedvábí než mezulán. Když se vespolek pozdravili, pobídla paní Kateřina Michala, aby se rychle oblékl, a za chvíli vyhrnuli se všickni z domu mimo Anči, která zůstala, by střežla dům. Šli do Prátru. Mnoho lidu tam šlo a před nimi řemeslnická rodina, což bylo dle učňů viděti, z nichž jeden dítě nesl a druhý dítě sedící ve vozičku táhl.

"Bože," vzdychla si Madla, "když vidím učenníka, vždy mi napadne Vavřínek. To milý bůh ví, jestli je ten chlapec živ."

"Je-li živ, není ve Vídni, sice bychom ho byli přece už našli, co jsme všickni už po něm se naptali!"

"Já když slyším, že některého chlapce Vavřínek jmenují, hned se ptám, odkud je," řekl Janouš.

"Vždyť jsme i v českém kostele hledali, kam přece učenníci na cvičení chodí, a nenalezli jsme ho ani tam," pravila paní Kateřina, ale vidouc, že se Madlenka zasmušila, dodala: "Mluvme o něčem jiném." Mluvili o jiném, ale Madlenka nemohla se přece smutné myšlenky zbýti, že bratr snad někde bídně zemřel. Teprv když do Prátru přišli, když viděla, kam se jen ohlédla, davy lidu, rozličné komedie, kunšty a hry, hudba kolikerá když jí do uší zněla, ty se teprv mysl od bratra odvrátila k novým těm obrazům. Jak Madlu okolo provedli, ohlížela se paní Kateřina po místu k usednutí a odpočinutí, neboť nebyla milovnicí dlouhých procházek a pan Michal staral se o něco k snědku, bez čehož by ho nejkrásnější zábava nebyla těšila.

Vyhledali pohodlné místečko pod stromem opodál lidu. "A muziku máme nablízku, jako schválně pro nás uchystanou," pravila paní Kateřina, skládajíc se na židlici a ukazujíc pokynutím hlavy k stolu, okolo něhož sedělo několik hudebníků.

"Jen aby zahráli něco kalého," pravila Lenka, ohlídnuvši se po nich.

"Kdož by měl kaleji zahrát než oni, vždyť jsou to Češi," pravil Janouš.

"Opravdu? Češi že to jsou?" ptala se Madla.

"Může dost být, že má hoch pravdu, já slyšela nejednou, že ti muzikanti ve Vídni beztoho všickni Češi jsou," mínila paní Kateřina.

"Já to jistě vím, mamičko, že jsou tuhleti Češi, já je dobře znám, hrávají nedaleko nás u kovárny a slyšel jsem je kolikrátě česky rozprávět," tvrdil Janoušek.

"Z kteréhopak asi jsou kraje?" pravila Madlena.

"I bude ono to z rozličných koutů dohromady sváté," odpověděla paní Kateřina. Vtom přišel Michal a mluvilo se o jiném.

Jeden z hudebníků, mladý to výrůstek, štíhlého těla, počerné tváře, černých vlasů a očí, od té chvíle, co paní Kateřina s děvčaty k stolu se usadily, zrak s nich nespustil. - Výraz tváře na jeho stáří až příliš zasmušilý byl. Oděn byl chatrněji než ostatní hudebníci. Před sebou na stole ležeti měl klarinet.

"Prosím tě, kampak to tak brejlíš, Vavříku?" ozval se proti sedící hudec, šťouchna ho šmytcem.

"I to se mu tamhlety holky zalíbily," pravil druhý, "ale jsou také šlakovitě hezké." I obrátili se skoro všickni na ta slova ke stolu po děvčatech.

"No," ozval se první, "to jsou jistě kvítka z naší louky, je to na nich vidět; a kteroupak bys chtěl, Vavříku?"

"Chceš-li blázna, kup si ho, ze mne si ho nedělej," rozmrzeně odpověděl mladý hoch.

"No, toť aby s tebou zacházel jako se starou basou! A či nemám pravdu? Netroubil jsi na ty holky v jednom kuse?"

"Jestli jsem se na ně díval, díval jsem se proto, že mne ta jedna na sestru pamatuje; a kdyby doma nebyla, myslil bych, že je to ona."

"To nevíš, jestli to ona není, když kolik let o domově nevíš," prohodil jeden z hudců.

"Já vím jen tolik, že nemusí sloužit a že by z domu nešla; proto nemůže to být ona, ale podobná je jí, jako by jí z oka vypadla," pravil Vavřík a oko jeho na Madle utkvělo se smutným výrazem. Ale tu začal houslista laditi housle, za ním i ostatní hudci nástroje do rukou brali a Vavřík musel také pozornost na partesy obrátit. Hráli nějaký valčík oblíbeného tehdáž Štrause; Michal do nebe ho vychvaloval, ale paní Kateřině se nelíbil a mínila, že by ji více těšilo, kdyby zahráli nějakou českou písničku, čemuž děvčata přisvědčila. Michal neústupně hájil Štrause, ženské nedaly ničehož na české písničky dopustit a tak se hádali dlouhou chvíli a konečně měla přece paní Kateřina navrchu. Hudebníci zatím dohráli a zase odpočívali.

"Ale cože se ten klarinetista ustavičně na nás dívá?" pravila Lenka. "Kolikrátkoli se ohlídnu, vždy se jen sem dívá."

"Inu, líbíte se mu," řekl Michal.

"Já ho vídávám také v kostele u sv. Jana; každou neděli tam je na kruchtě," ozval se Janoušek.

"Já ho musela také už někde vidět, je mi tuze povědom, ale nevím kde," pravila Madla, když se byla chvíli pozorně na Vavříka klarinetistu dívala.

Hudebníci hráli druhý kus - hráli třetí kus, vždy jen k libosti Michalově, až tu najednou začnou housle: "Sil jsem proso na souvrati." - Madla chytla Lenku za ruku, začervenala se, oči se jí zajiskřily, a kdyby se nebyla styděla, byla by hned hlasitě přizvukovala.

"No, to je naše muzika - při té srdce poskočí, Michale, ale s tím druhým vřeštěním ať jdou k šípku," zvolala rozveselená paní Kateřina, dodavši: "Ať jsem co jsem, nedám-li jim za tu písničku půlrenčák zbrusu nový!" Děvčata se hned ozvala, že také přidají.

"No jen počkejte, však vás vezmou za slovo; ale i já rád jim dám, neboť se mi ten kousek též líbí!" řekl Michal, aby si Kačenku nepohněval.

Když hudebníci píseň dohráli, odložili nástroje a začali mezi sebou hovořit; potom Vavřík a ještě jeden vstali, každý si vzal partes a šel po hostech, jeden na jednu, druhý na druhou stranu. Vavřík šel nejdřív ke stolu, kde seděl Michal a paní Kateřina s děvčaty. Obyčejně oslovil hosty německy, ale tu přistoupil k stolu a mimovolně mu vyklouzlo z úst po česku: "Prosíme uctivě!" Paní Kateřina položila na partes, co byla slíbila, a Michal dal též tolik. "To máte za tu poslední písničku českou, to prvnější se nám ale nelíbilo," řekla paní Kateřina, která nejraději pravdu každému hned pověděla.

"My musíme hrát rozličné kusy, milá paní, protože se jednomu ten kus líbí, jinému jiný," odpověděl Vavřík.

"Toť je rozum; každému se líbí své," přisvědčila paní Kateřina.

"Vidíte, že jste všickni Češi?" ptal se Janoušek.

"Všickni," odpověděl Vavřík, obraceje oči jen ustavičně k Madle, která též na něho s neobyčejnou pozorností hleděla.

"A z kteréhopak jste kraje?" ptala se Madla.

"Jsme odleckud a maně jsme se tak sešli. Já na příklad jsem z Hradecka."

"Z Hradecka? A z kteréhopak místa, prosím vás?" ptala se zase Madla třesoucím se skoro hlasem.

"Z Jesenice; Vavřinec Záleský!"

"Bratře!" vykřikla Madla, a rychle ze zástolí vyskočíc, chytla bratra za obě ruce a plačíc líbala ho na líce. - Jemu ruce sklesly, partesy i s penězi padly na zem, zůstal stát jako socha; teprv po chvíli vyhrkly mu slze z očí jako bohatý hrách.

"Bože, jakou radost bude mít matka a tetka, až jim to budu psát, že jsme se shledali!" byla první Madlenina slova.

"A nehněvají se na mne?" ptal se Vavřinec.

"Nehněvají se, ale matka se trápí, že o tobě neví. Pročpak jsi ale pranic o sobě vědět nedal, Vavříčku, a kde jsi byl po tři léta?"

"Všecko ti to povím, Madlenko, jen měj strpení; ale co ty tu děláš ve Vídni?"

"Já tu sloužím."

"Ty že sloužíš? A proč?"

"Však se to dovíš."

"Kdybych se byl toho nadál, byl bych se k tobě hlásil hned, jak jsi sem přišla, ale že bys ty ve Vídni býti mohla, to mi nenapadlo. Myslil jsem jen: ta je podobná sestře," pravil Vavřinec, s radostnou tváří na sestru se dívaje.

"Ach, co jsme se po tobě, Vavříčku, naptali, a nic, ani hlásku o tobě. Toho bych se nebyla nadála, že jsi u muzikantů," pravila Madla.

"To byla chyba, že jsme vás vždy jen mezi ševcovskými učenníky hledali," smál se Michal.

"Bodejtž, mohlo mi napadnout, že se mu jiné řemeslo zalíbilo, a že zvolil snad veselé řemeslo, kteréž u nás každý zná," pravila Madla.

"Já si představoval Vavřince mladšího, a proto jsem se vždy jen po menších chlapcích ohlížel," přiznal se Janoušek.

"On je mladý, ale vytáhlý," pravila Madla.

"Co jsme se nahledali, namyslili a vše to nic platno nebylo, až nás pánbůh obmyslil," pravila paní Kateřina. "A Hájek, ten se bude radovati, on mi zle přikazoval, abych se ohlížela po vás, Vavříčku."

"Však ty dni přijede," ozval se Michal, "psal mi skrze náklad, abych mu tu něco opatřil, že se nebude moci dlouho zdržeti. On bývá vždy o žních doma. Také mi píše, že měli námluvy a po žních že bude svatba; nevím jestli jeho nebo sestřina." Madla při Michalově řeči zbledla jako stěna a rychle se shýbla dolů, jako by jí bylo něco spadlo.

"Sestra není snad ještě na vdání?" mínila paní Kateřina.

"Vždyť uslyšíme. Vavřín půjde snad s námi?" ptal se Michal. - "Toť se rozumí, že půjde! Jděte, Vavříčku, k těm vašim kamarádům a řekněte jim, co a jak. Beztoho se už diví, co se tu děje; potom se vraťte k nám," pravila paní Kateřina.

"Rád bych šel, ale nevím, zdali mne pustí kamarádi, nemají druhého klarinetisty. Ostatně nemám s nimi žádných závazků a mohu jít, kdy chci," řekl Vavřinec a šel k stolu, kde hudebníci seděli. Když jim byl peníze za českou písničku odevzdal, řekl jim, jaká radostná příhoda ho potkala, sestru že našel a dobré lidi, kteří ho k sobě zvou. Hudebníci dělali námitky, ale on vezma svůj klarinet, brániti si nedal. "Zítřka se k vám vrátím a povím vám, budu-li ještě s vámi chodit čili ne." Po těch slovech se rozloučil a odešel. Nechali ho jít, neboť znali, že ač mladý, svou hlavu má. Než se vrátil, byly ženské i pan Michal k odchodu přichystáni, neboť se schylovalo k večeru a v tu dobu nebyla paní Kateřina ráda mimo dům. - Po cestě šla Madla při bratrovi; povídala mu o domově, o příčinách, proč domov opustila. Zděsil se Vavřinec, slyše, že si měla vzít hezká jeho sestra ošklivého mlynáře, na kterého se dobře pamatoval. - "Tak nás ten otčím oba z domova vyhnal," vzdychl Vavřinec.

"On by nám přál dobré bydlo, jenže nám vůli zavazuje," pravila Madlenka. "Neměl mne nutit k člověku, s kterým bych při všem dobrém živobytí nešťastná byla, a tebe zase k řemeslu,

keré se ti nelíbilo, byť i živné bylo. Ale pověz mi pak, Vavřínku, proč jsi utekl a proč jsi o sobě vědět nedal? Vždyť jsme od tří roků nevěděli, kde ti konce?"

"Nechtěl jsem domů přijít, ani čeho vzkázat, až bych místo našel, jakkoli mne dost trápilo, že ničehož o vás nevím. Proč jsem utekl? Protože jsem nemohl v tom místě, kam mne otčím dal, vydržeti; kdybych k dobrému mistru byl přišel, snad bych nebyl utekl. Tam jsem ale k řemeslu ani nepřišel, jen jsem ustavičně děti choval, kolíbal a po městě chodil, protože jsem i všecko donášet musel, kdo jen čeho potřeboval. I vodu musel jsem nosit i nádobí umejt, zkrátka byl jsem děvečkou a chůvou, ale učenníkem jsem nebyl. Stravu měli jsme špatnou a já nejhorší, neboť jsem dříve k jídlu nepřišel, až bylo studené. Na půdě jsem spal - i při mrazech, myslil jsem mnohdy, že zhynu."

"Vždyť ti dala matka dobrou postel?" divila se Madla.

"Ovšem že dala, ale mistrová mi ji vzala, peřinu i podhlavnice a dala mi starou houni a pápěrnici pod hlavu. Když jsem se tomu bránil, že jí nepatří, až teprv když vyučen odejdu, povídala, že se o ni neprosí, až bude zvalená. Co jsem měl dělat? Ale všecko mne, Madlenko, netrápilo tak, jako to bití a to chování dětí. Já šel z rány na ránu. Jestli dítě trochu kviklo, už přiběhla mistrová, že prý jsem je štípl, hned mi dala políček; a mně takového cos ani nenapadlo. Jestli jsem z města něco přinesl, bylo jim toho vždy málo a všecko bylo špatné a já vždy za to odnesl. Jestli které dítě upadlo, jestli něco roztlouklo, vždy byl já za to bit. To víš, že já rád muziku mám; když jsem byl v městě a přihodilo se, že vojenská muzika šla, chvílku jsem s nimi běžel; ale vždy jsem tu chvílku draze platil. A to bylo moje jediné provinění, to mi věř, Madlenko. Když šel mistr nebo tovaryš do hospody, musel jsem čekat, až přijde, a otevřít, a běda mně, jestli jsem hned se neprobudil. Ani mistr nebyl tak zlý jako tovaryš. Tuto nad uchem mám posud jizvu, památku na něho." Smeknuv čepici, rozhrnul si Vavřinec vlasy a ukázal Madle nad uchem mezi vlasy velikou jizvu.

"A co ti to ten člověk udělal?" ptala se Madla útrpně.

"Poslal mne pro chléb; když jsem mu ho přinesl, zdál se mu malý, poslal mne zpátky. Pekař mně vylál, ale na moji prosbu dal mi jiný, zase takový. Když jsem mu ten přinesl, hodil jím o zem."

"I tot' byl nějaký pohan," pravila paní Kateřina, jdouc před nimi a vypravování Vavřincovo poslouchajíc.

"Já ani nevím, co byl zač, ale zlý člověk byl," odpověděl Vavřinec a dále pokračoval. "Když tím chlebem hodil, nemohl jsem se udržet a řekl jsem mu, že je to proti pánubohu, co dělá, že mu někdy dobré bude sousto chleba; ale sotva jsem to dořekl, měl jsem kraječ v hlavě a krev po tváři se mi valila. Krájel právě kůže a ve vzteku hodil po mně nešťastně kraječem. Nemohli mi ani krev zastavit a omdlel jsem. Mistr poslal pro felčara a ten mi potom hlavu zavázal a stáhl mi to. Ale zkusil jsem mnoho bolesti a dlouho jsem chodil s hlavou zavázanou. Co jsem se naplakal, to ti nemohou ani vypovědět; všickni se škaredili, že jsem nemohl kolik dní chovat, a ještě mně vinu dávali, že to mám za svoji hubu, poněvadž při tom nikdo nebyl a tovaryš řekl, že jsem ho dopálil hubou, že jsem nevyčválaný kluk, a on měl víru. Jediný starší učenník měl se mnou útrpnost, protože sám také zkusil. Jak mi trochu líp bylo, musel jsem do práce. Ten tovaryš byl vinen, že jsem utekl, snad bych se byl přece ještě trochu trápil."

"A proč jsi to nevzkázal anebo nepsal, vždyť umíš psát?" ptala se Madla.

"Holečku, to nebylo, jak si myslíš; co jsem domů zprvu tobě psal, oni museli vidět, a co vy jste mi vzkázali a poslali, také; a tak raději jsem nic nepsal. Co ty a tetka jste mi poslaly k snědku, z toho málo jsem okusil."

"A což ti ten tovaryš nedal pokoje?"

"To byl člověk jako sršeň," pravil Vavřínek a dále pokračoval: "Já sice k práci ani hrubě nepřišel a také se mi to řemeslo pranic nelíbilo, přece však za ty chvílky, co jsem k tomu přihlídl, přištipkovat jsem se naučil; když nastal velký stíh, musila mistrová chovat a já sedl na stoličku. Když jsem jednoho dne zase k práci volán byl, dal mi tovaryš botu, abych dal na ni příštippek, a spolu přidal, že mi ji otluče o hlavu, jestli to nebude pořádné. - Prosil jsem ho, aby mi ukázal, jak bych to udělal pěkně; on mne ale odbyl, že to mám vědět. - Mistr nebyl doma a starší učenník byl s dílem; nemohl jsem se jich tedy zeptati. Spravil jsem botu, jak jsem uměl; když jsem byl hotov a tovaryšovi ji ukázal, hodil mi ji pod nohy a chtěl mně dát po hlavě. Ve strachu, aby mne neuhodil do bolného místa, nastavil jsem ruku, v které jsem držel šídlo. Nevím, neviděl-li, že držím šídlo, či myslil, že ucouvnu, - uhodil - a šídlo vjelo mu do dlaně. Vykřikl, zaklel a snad by mne byl zabil, kdybych nebyl v tom okamžení utekl. Běžel jsem na půdu, uchopil kabát, skočil dolů vikýřem a pryč za bránu a do polí jsem utíkal, co mi nohy stačily. Na noc přišel jsem do vesnice, kdež mi nocleh, večeři a snídaní dali a ještě na cestu kus chleba přidali. Druhý den šel jsem ustavičně po silnici; na noc přišel jsem do hospody, kde mně také nocleh dali. Leželo jich tam více na slámě; já tvrdě usnul. Do rána mi kdosi šaty ukradl. Plakal jsem, ale co platno. Slitovalo se několik hostů a dali mi něco na cestu. Chtěl jsem do Vídně, ale bez peněz i bez šatstva, co bych byl počal? Potloukal jsem se tedy po vesnicích, až se jeden farář nade mnou smiloval a do služby mne vzal za pasáka. V neděli jsem chodíval na kruchtu měchy šlapat. Jednou vzal jsem klarinet a pískal; učitel to slyšel, vypytał se mne, kde jsem se učil. Já mu všechno řekl a on to zase faráři pověděl. Od té doby nebyl jsem pasákem; při domácí službě učil jsem se hudbě. Měli mne rádi a pan učitel říkal, že bude ze mne muzikant, což jsem si také přál býti. Ale štěstí mi nepřálo; přes zimu jsem tam byl, z jara dobrý starý pan farář zemřel. Musil jsem pryč. Učitel radil mi jít někam do většího města a docvičiti se; sám chudák seč byl pro mne udělal. Šel jsem do Vídně. Když jsem přišel sem, neměl jsem ani groše, ani přítelíčka; chodil jsem tu jako slepý. Tu se mi nachomejtlí ti hudebníci a hned mne přemluvili, abych se dal k nim za klarinetistu. Poslechl jsem, těše se nadějí, že si něco uspořím, což jsem chtěl na doučení obětovati. A tak s nimi už více než rok chodím. Mám ale posud málo peněz, ačkoliv dost spořím. Vidíš, Madlenko, to je celá moje historie. Zkusil jsem dost, ale nyní, kde vím, že se matka ani tetka na mne nehněvá, že tebe, Madlenko, zde mítí budu, ze všeho si už nic nedělám. I tomu tovaryši jsem odpustil; kdyby jeho zloby nebylo, nebyl bych snad muzikantem, a ničím jiným nechci býti."

Mezi rozprávkou došli domů. Když vešli do sednice, viděli u stolu seděti pantátova kočího Jakuba. "A kde je pantáta?" ptal se rychle Michal.

"Leží doma; koně ho potloukli."

Všickni se ulekli; Madla zbledla a krve by se jí nebyl dořezal. "A jak to?" ptal se Michal. "Před tím dnem, než jsme sem jeti měli, jeli jsme s párem, na lehkém vozíku, do Náchoda. Pantáta dával pro vás, pane Michale, list na poštu a jednal náradí pro naši nevěstu Markytku. Když jsme jeli zpátky, setkali jsme se na cestě s selským vozem, na němž seděl, jak jsme viděli, opilý sedlák. Pantáta zdaleka volal, aby vyhnul, že máme divé koně, - ale on začal se naparovat, a že ať my vyhneme. Opilému i pánbůh se vyhne; vyhnuli jsme. Ale cesta nebyla široká, koně přišli blízko sebe, naše začali hejsat, mžikem obrátili čihy, vzpali se, skočili na

druhé a všecko bylo jediný chumel. My z vozu jen vylítli; pantáta pevně koně držel, ač po něm tloukli. Jaktěživ jsem takovou vřavu neviděl a tolik úzkostí nepokusil. Zázrak, že zůstal živ a koně že udržel. Sedlák leknutím vystřízlivěl, a jak pantáta koně zkrotil, ujížděl se svými úprkem. Koně se jen trochu odřeli, ale pantáta měl tělo samou ránu, a kdyby nebyl jako Samson, byli by ho ti d'asi na kopytách roznesli. Jak jsme domů přijeli, hned jsem musel do Úpice pro doktora. Povídal doktor, že se z toho pantáta ani za čtrnáct dní nevyliže. Jel jsem tedy druhý den sám, tuto mám k odevzdání, jakož i pozdravení všem." Odevzdal paní Kateřině pozdravení s pomazánkou, Madle balíček od tetky i pozdravení od Bětky. - Madla měla radost a vypravovala Jakubovi, jak s Vavřincem se shledala, což jí Jakub přál. Připomenuv, aby uchystal každý, co ven poslati chce, na druhý den, odešel. Madla pře-čtouc list, vyřizovala všem pozdravení a že vše zdrávo, pak odevzdala paní Kateřině obsah balíčku, kus plátna "na košile pro chlapečka", jak ve jménu tetky pan kantor napsal. Vavřinka paní Kateřina nepustila. "A vy se tu zítra stavte, abychom se strany něho umluvily, když Hájek nepřijede," přikazovala Madle, kdy si dali dobrou noc, a Madla s Lenkou odcházely. Ráda by si byla děvčata ještě něco pověděla a srdcím ulehčila, ale šla s nimi stará Anče. Madla neměla daleko; u domů podala si děvčata ruce. "Dobrou noc a pěkný sen o Hájkovi!" přišeptala Lenka Madle. Madla stiskla jí ruku a pospíchala do svého sklípku, kde si teprv z hlubokosti srdce vzdechla.

VI

Jsou žně. Ve Vídni arcit' o nich nevědí, tamt', říkala paní Kateřina, že mnohý neví, jak chléb roste; na Hájkových polích bylo živo. Hájek, uzdraven zase, sotva se žní dočkati mohl, ne tak pro žně, jako pro Markytinu svatbu, a ne tak pro svatbu, jako pro cestu do Vídne. Jak rád by byl již odejel, ale povinnost ho držela; jak při žních, tak při svatbě musel místo otcovo zastávat. Co se nedalo tedy spraviti, hleděl tiše v sobě strávit a čekal. "Živí se všeho dočkají, mrtví doleží!" Hájek dočkal se žní i svatebního dne sestřina, dočkal se i dne druhého po svatbě, dne odjezdu. V domě hody a muzika, hostů jde přes práh, jako by hrách sypal, a hospodář vesele bičem švihá a přeje, kdyby to bujné koňstvo při vozu, jež by ho bylo málem se světa sprovodilo, kdyby křídla mělo, aby rychle na místo ho doneslo, kde zvědětí měl, či šťastným bude jako Markytky, či nešťastným starým mládencem zůstane jako Jakub. Ani se dočkati nemohl, až Madlu uvidí. - Jakub mu ovšem pozdravení přinesl od ní, řekl mu, jak se panna Madlenka lekla nad pantátovým neštěstím, řekl také, že Madlenka zchudla, že je smutná. Ale nemile přišlo mu Jakubovo podotknutí, že panně Madle nesluší městský šat. Prosil' jí, aby podržela svůj kroj, a neučinila to. Zdálo se mu tedy, jako by tím šatem, který se mu líbil, památku na něho byla odložila. Také mu dělal vrtochy rychtářův syn a Bětčiny řeči, ačkoliv nedbal jindy na babské tlachy. Proto pravil matce při odjezdu: "Rád bych tu tíži již s vozem měl, aby kolům lehčeji bylo." A matka si myslila: "Toť by ani s dobrým nebylo, kdyby se Jiřík tomu děvčeti nelíbil!"

Když se u paní Kateřiny o Vavřince radili, kterak mu pomoci, aby cíle došel a řádným muzikantem se stal, připadl paní Kateřině na mysl starý český učitel, co přicházel o sv. Janu zahráti Čechům svatojanskou píseň. Týž den šel Michal s Vavřincem k němu. S dobrou se potázali. Bylť on vyhlášený hudebník i učitel hudby. Když Vavřinec mu na klarinet zapískal a na housle zahrál, pravil: "Bude z vás hudebník," a hned ho přijal. U Michala zůstal se vším všudy bydle a za to učil Janouška na housle hráti. Byl všecek blažen. Měli ho rádi, ač byl vždy trochu zasmušilý a málomluvný. Madla říkala, že se potatil. Madle bylo také ulehčeno, že nemusela o bratra želeť, ale jiných jí přibylo starostí s tetčíným listem. Každý večer čítala jej jako modlitbu a každé srdečné slovo tetčino padlo jí na srdce jako ochlazující kapka rosná, ale byla v něm i nejedna kapka pelyňku, jako ta o synu rychtářovu. Kdyby se jí nebyl Hájek

tak hluboko do srdce vřezal, snad by tetce k vůli, aby jí za všecku lásku její neposlušna nebyla, si ho byla vzala, ale už bylo darmo. Nehoda, která Hájka potkala, také ji trápila, tím více, an neslyšela, kterak se mu vede a kdy přijede. Stýskalo se jí po něm a nevěděla, má-li víru přiložití tušení, že i jemu stejně je milá. Jediná, která ji rozveselit znala, byla Lenka, a proto ráda k ní zaskočila a v malé její světničce, plné květin, si poseděla. Kupovala Lenka kytky u oné chudé květinářky, o které jí Madla pověděla. Někdy se tam setkala s panem Tomanem, který se Madle proto líbil, že spravedlivě mluvil, jako Hájek prý, a že nevyhlížel jako ti uliční šviháci. Seznavši ho, nedivila se Lence, že v slovo jeho věří jako v zákon boží a veškeré svoje doufání na něm zakládá. Paní Kateřina zvěděla také o Lenčině lásce; nedá se láska zatajiti, jako šídlo v pytli; z počátku jí domlouvala, ale vidouc, že je vše darmo, a slyšíc od známé, u níž Lenka byla, že je pan Toman člověk počestný, mlčela a děvče politovala, že se živí marnými nadějemi. Znalat' dům Tomanova otce a vědělat', že má dobrou sice matku, ale hrdého skoupého otce, který nikdy tomu nedovolí.

Bylo to přede dnem sv. Máří Majdaleny v soumraku, když Madla z předměstí Nové Vídne domů se vracela. Bylat' tam poslána z rozkazu paní, která s pánem i dětmi na dva dni ven jela. Madla se nehněvala, neboť byl druhý den svátek její; doma v obyčejí nebylo svátek jména světiti, ale když ho i Lenka světiti chtěla a paní Kateřina je na ten den k sobě pozvala, nechtěla býti z jiných. Také pana Tomana pozvala paní Kateřina, s omluvou, aby poctivým jich stolem nepohrdl. Jen jeden scházal, kterého by Madla nejraději byla viděla. - Nemajíc naspěch a jdouc okolo, zašla na otčenášek k hlavnímu kostelu. Ve výklenku mezi vnějšími pilíři před pěkně vyřezaným obrazem Pána Krista hořela lampička; mnoho okoloidoucích se tam zastavilo. I Madla přiklekla k mřížce vedle staré ženy a vroucně se modlila. Po chvíli požehnala se, vstala a odešla s výrazem pohnutí v tváři, nedívajíc se ani před sebe, ani za sebe. Nepozorovala člověka, který od Příkopů již ustavičně za ní šel, jak se modlila, státi zůstal, a když odcházela, o několik kroků zpátky zůstáváje, zase ji následoval. Vida ji do domu vcházetí, zastavil se a pak náhle, jako by se na něčem byl ustanovil, vešel za ní do domu. Obydlí pánů, u nichž Madla sloužila, bylo v druhém poschodí a zcela od druhých oddělené. Mimo Madlu nebyla živá duše v celém obydlí. Kromě klíče od kuchyně měla Madla od prvního pokoje klíč, ostatní si paní zavřela. Když vešla do kuchyně, zastrčila za sebou závorku, odložila šátek a mošinku a šla do pokoje, aby okna zavřela. Vešla do pokoje temného již a prázdného a tu padl náhle jakýsi strach na ni, začala se okolo sebe ohlížeti, jako by cosi po ní ležlo. Šla k oknu, a zavírajíc je, začala zpívat: "A já pořád, co mne má hlavička pobolívá", kterouž poslední doby ráda zpívala. Tu za chvíli klepe někdo na dveře. "Jste vy to, Anče?" ptala se u dveří. "Já," ozval se venku drsný hlas a zrovna jako Ančin. Odstrčila tedy závorku, dveře se otevřely a před ní stál - jesenický mlynář s úšklebnou tváří. Jako by na hada byla šlápla, uskočila zpátky a děsný ryk vydral se jí z hrdla. Náhle ale vrhla se na něho, chtěíc ho ze dveří vystrčiti; ale on, jakkoli nevelký, vycivený chlap, přece ji zmohl. - "Tak nehrajeme, tys nyní v mé moci a z té tě ani čert nevyrve. Nevážil jsem já darmo cestu za tebou!" zvolal a hnusný jeho obličej stal se ještě hnusnějším ďábelskou radostí, že si mstu vyleje. Hrůza pojala Madlu a silou zoufalosti vytrhla se mu z náručí, a skočíc k ohnisku, sekerku do ruky popadla, Podepřena o zeď, bledá, třesoucí se, zvolala odhodlaně: "Sáhneš-li na mne, ty hanebníku, lebku ti roztrhám!"

"Z tvé zbraně si málo dělám, viz!" a zvedna hůl na zemi ležící, vytáhl z ní dlouhý, úzký nůž. "Já tě chtěl udělat paní, chalupníkovu dceru, a tys posměch celé vsi na mne uvalila. Nechci tě už za ženu, ale má musíš být!"

"Raději do hrobu, než tvá být!" zvolala Madla zoufale. Mlynář chtěl jí holí sekerku vyrazit, ale vtom ozvaly se venku rychlé kroky, Madla volala o pomoc, a než mlynář ke dveřím

přiskočit mohl, vrazil do nich jako hromová rána Hájek. "Hájku!" vzkřiklo děvče, radostně k němu přiskočíc.

"Co se tu děje? Kdo je ten lotr?" ptal se Hájek a žíly na čele hned mu nabíhaly jako pruty.

"Já žádný lotr, já mlynář z Jesenice a to děvče moje nevěsta, mám k ní právo," odpověděl mlynář a oči hořely mu hněvem.

"Právo d'ábla, ty zlosyne! Vypustíš-li ještě slovo nevěsta z huby, vidíš, - tak ti ji zacpu!" A jako rozdrážděný lev jednou rukou mlynáře za prsa uchytnuv, druhou hrdlo mu stiskl, že hned zčernal.

"Nešpiňte se s ním, Hájku!" pravila Madla.

"Máte pravdu, s takovým lotrem!" Klid' se v tu chvíli odtud a z města ven. Pospěš, nestojím za sebe." Mlynář se zarazil, vida před sebou takového velikána a slyše jeho hrozbu; bylť pouze hrdinou před bezbrannými. - Zlostí všecek zsinálý vyrazil ze dveří. Hájek nemohl chvíli ani promluvit.

"Pánbůh vás sem přinesl, Hájku; co bych si bez vás byla počala?" pravila Madla, hluboce si oddechnuvši.

"Přijel jsem a první moje bylo k paní Kateřině; myslil jsem, že vás tam najdu, ale byla jen Anče doma, šel jsem tedy sem a věru jako božím vnuknutím. Ale Madlenko, cože jste tu sama?"

Madla začala mu povídat, jak se vše přihodilo, a potom šla rozsvítit, neboť se bylo hodně setmělo.

"Ten zlosyn, neměl jsem ho přece pouštět bez trestu," litoval Hájek. "Vy jste bledá, Madlenko, sedněte," a vezma ji za ruku, dovedl ji k židlici.

"Upokojte se, nikdo vám ublížení nesmí," pravil dále. - "Ale co pozoruju, Madlenko, ten kabátek není jesenické dílo?"

"Nestalo se to z mé vůle, Hájku. Paní Kateřina tomu chtěla, aby prý mne lidé neuřkli."

"Když je to takové, mlčím," pravil Hájek. "Ale Madlenko, ve Vídni zůstat nesmíte."

"Šla bych domů, třebas hned, ale jednomu jsem ušla a k druhému bych přišla, musím tu zůstat chtěj nebo nechtěj."

"Slyšel jsem o tom; což vy nemáte ráda rychtářovic syna? Je prý hezký a mladý?" zkoumal Hájek, nespouštěje s Madly oči.

"Necht' je jaký chce, já ho nechci," odpověděla Madla, Hájkovi do očí pohlednuvši. Zářily jako dva ohně - ruka se mu chvěla na její. Sklopila oči a tváře jí zahořely.

"Madlenko," začal Hájek po chvílce, "Madlenko, co byste odpověděla, kdyby vám nyní řekl muž - mých let, mé podoby, také trochu nemotorný jako já, ale poctivého srdce, kdyby vám

podal ruku a řekl: Madlenko, já tě mám rád, tak rád, - že to ani vypovědít nemohu. Vezmi tu ruku a s ní vše, co mám a co jsem. Je tvrdá, ale měkce tě povede a pro tebe jen pracovat bude. Madlenko, co bys mu řekla?" ptal se třesoucím hlasem a ruka jeho ovinula její šíji.

S vroucím výrazem lásky k němu vzhlednouc, pravila tichým hlasem: "Co bych mu řekla? Řekla bych: Jiříku, tys mně nejmilejší na celém světě a žádný jiný!" A vyřknuvši to, skryla uzardělou tvář na jeho prsou. I sevřel ji v náruč a líbal a byl by ji tak líbal a objímal věčně věkův!

Ráno za osm dní po onom večeru byla Madla u paní Kateřiny, byla ustrojená za nevěstu, avšak v selském šatu; v rukou držela list od tetky, v němž matka i tetka jí žehnaly. O chvíli později vedl si ji Hájek ve středu známých do kostela k sv. Janu, kde je kněz oddal. "Bez odvahy není oblahy," říkal Hájek. Chtěje si Madlu za ženu domů přivést, uměl si vůli vyplnit. - Pěkné slovo - a peníze všude a mnoho vymohly. Po oddavkách odebrali se opět k paní Kateřině - nesměli jí odepřít, aby je naposled pohostila. Také Lence co nevěstě připilo se na zdraví. Po snídání vyprovodili všickni mladé manžely až k vozu. Když si Hájek krásnou ženku na vůz vysadil a vedle ní sedl a bujné koňstvo k české straně obrátilo, utřel poslední slzu s líce Madlina a bohatším cítil se býti krále. Ačkoli přátelé smutně za vozem hleděli, přece přisvědčil i bratr Vavřinec, když paní Kateřina pravila: "Přejme mu ji, je dobrý člověk!"